

Ləbara mugom a kawa ana
Markus
sə vinde anan ata awan
A đakay way pə deftere a anan

Markus a vinde đerewel a anan nà, sə đakay anan Yesu winen Almasihu, Wan a Mbərom. Iken apan ki jinge đerewel a Markus nà, ki njiđen anan Yesu kawa iken pə kərtek a tə Piyer. Kawa ana Piyer sə canan anà masuwayan a Yesu sa ga ata nà, ki canan pə mədire pə mədire, aday ki san kutok, Yesu nə winen wayaw.

Nga sa 'am ahay

Yesu a lavan zek anà mer su way anahan (1.1-20))

Yesu a ga mer su way anahan à Galile aday à Yahudiya (1.21 - 10.52)

Yesu winen à Urəsalima (11.1 - 15.47)

Yesu a slabakay à məke wa (16.1-20)

Wazo a Yuhana do sa gan baptisma anà do ahay
Mata 3.1-12; Lukas 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ Ləbara mugom a, pə Yesu Almasihu, Wan a Mbərom, a dazlan nà, natiya awan.

² A təra kawa ana Ezaya, do maja'am a Mbərom, sə vinde, a wa:

«Mbərom a jan ahay anà do si mer su way anahan nà:

“Həna ni slan do maslan uno,
 i lahak pa 'am saa ndakak anan cəved'lele.

³ Dowan a inde, winen apan i zlah à saf inde à kibe, a wa:

Ten anan cəved anga Bahay winen apan i nay.
Ten anan cəved ata mə tavay nga a fəhhe lele.*»»

⁴ Matanan kutok, Yuhana dō sa ga baptisma, a zla à man sa saf inde. Winen apan i wazan à dō ahay, a wa: «Mbəsiken ines a kwanay ahay, təmihen sa ga baptisma, aday Mbərom i pəsek ikwen anan ines a kwanay ahay.»

⁵ Dō sə Urəsalima ahay pi zek tu dō sə Yahudiya azar aya fok, ta nay pə cakay a Yuhana. Tə dazlan sə dəkay anan ines a tinen ahay. Aday Yuhana a gan atan baptisma à zlınder sə Urdon inde.
⁶ Yuhana a aday nà, a daf pi zek nə zana ma han a tə sibøk sə zlugweme awan, a ɓan zərkutov dukwen tə maslərapa sa zlay. Way sa pa anahan ite nà, hayam ahay pi zek tə umam sə kiɓe aya awan.

⁷ A wazo anahan inde nà, a wa: «Dowan inde, i nay à dəba uno wa, a zalay nen tə mazlaɓ lele. Anga nan, nen na slak sə kudøk, aday ni pəsakan anan liɓer sə təkarak anahan bay. ⁸ Nen nà, na gak ikwen baptisma nə tə a'am, winen kəma, i i gak ikwen baptisma nə tə Apasay Cəncan awan.»

Yesu a ga baptisma

Mata 3.13 - 4.11; Lukas 3.21-22, 4.1-13

⁹ A alay ata kutok, Yesu a slabakay ahay, kwa à wulen su doh sə Galile sə ngaman Nazaratu ata wa, a nay ahay pə cakay a Yuhana à zlınder sə Urdon, aday Yuhana a gan baptisma. ¹⁰ Yesu winen apan i jənay à a'am wa cəna, a canan à bagəbaga mburom a təba pangaya, aday Apasay a Mbərom winen apan i dazay ahay apan kawa badəbada. ¹¹ Aday 'am a ndəray ahay kwa à mburom wa, a wa: «Iken

---

* **1:3** Ca pə Esaaya 40.3.

wan uno, ləliwe uno awan. Nə taslay mível bayak a nə tə iken.»

¹² Kwayan'a, Apasay a Mbərom a zla anan Yesu à man sa saf inde à kiβe. ¹³ Yesu, winen à man ata nə luvon kwa kuro fudó, Fakalaw winen apan i njak anan. Atə Yesu mə njahay a, pi zek tə way sə kiβe ahay, aday maslay a Mbərom ahay tinen apan ti gan mer su way.

*Yesu a ngaman anà dó sa ban kələf aya inde fudó
Mata 4.18-22; Lukas 5.1-11*

¹⁴ A alay ata asanaw nə, bahay Hiridus a ban anan Yuhana à dangay. Pə dəβa anahan a wa nə, Yesu a ma pə daliyugo sə Galile. A wazay anan ləbara mugom a, mbala ana Mbərom sə slənay, ¹⁵ a wa: «Alay a kà slak həna, bahay a Mbərom winen defefe kutok. Mbiken ines a kwanay ahay, aday dəfen nga pə ləbara mugom awan.»

¹⁶ Natiya, Yesu a zla ta man sə bəlay sə Galile nə, a canan anà dó sa ban kələf aya inde cew, atə Simon tə mərək anahan Andəre, tinen apan ti ban kələf tə zuvo a tinen ahay. ¹⁷ Yesu a jan atan, a wa: «Hayak ikwen ahay. Pərihen uno azar, aday ki bənen nə kələf sabay. Ki i njiden uno nə, dó sə pəruho azar ahay adəka.» ¹⁸ Kwayan'a tə mbəsak zuvo a tinen ahay, aday tə pərahan azar.

¹⁹ A hədek pa 'am mənjoek, a tan à nga anà dowan aya cew asa, atə Yakuba tə mərək anahan Yuhana, wan ana Zebede ahay. Tinen apan ti ndakay zuvo a tinen ahay à kwalalan inde. ²⁰ A ngaman atan ayak ite, kwayan'a tə mbəsak anan bəbay a tinen Zebede pi zek tu dó si mer su way anahan ahay à kwalalan inde, tə pərahan azar anà Yesu.

*Yesu a mbar anan dōwan a inde tə setene à nga
Lukas 4.31-37*

²¹ Atə Yesu tə njavar anahan a, sə ngaman ataya, ta zla way a tinen, tə dəzle à wulen su doh sə Kafarnahum. Pə luvon sa man uda awan, Yesu a zla ù doh sə wazay†, a dazlan sə đakan atan anan way. ²² Wazo anahan a a gan atan masuwayan, anga winen a đakay way nə kawa đo sə mazlađ bina, kawa miter sə Tawrita ahay itəbay.

²³ A alay ata ite, dōwan inde à man ata awan, winen tə setene à nga inde. A zlah pi zek, ²⁴ a wa: «Iken Yesu, đo sə Nazaratu, ma a nak pə manay anaw? Ka nak sə lize manay ca đaw? Na san iken zle lele, iken nə đo maslan a Mbərom Cəncan awan.»

²⁵ Cəna Yesu a gafan 'am tə məgalak awan, a jan nà: «Kê bəbal awan bay, hayak à dōwan ata wa adəka.»

²⁶ Kwayan'a, setene ata a đal anan dōwan ata kəzlek kəzlek, a zlah pi zek sə məgala, aday a nay à dōwan ata wa bok.

²⁷ A gan masuwayan anà đo ahay fok. Aday tə cəce pi zek ahay wa, ta wa: «Həna anan nə maw? Mərike wiya a aday tə mazlađ a bidaw? Winen apan i jan 'am anà setene ahay, aday tə đəfan apan acəkan!»

²⁸ Cəna, ləbara anahan a ata a ta 'am təđay pə daliyugo sə Galile ata fok.

*Yesu a mbar đo sə đəvac ahay bayak awan
Mata 8.14-17; Lukas 4.38-41*

²⁹ Natiya, atə Yesu ta nay tatə Yakuba tə Yuhana, ù doh sə wazay wa cəna, ta zla way a tinen əga atə

---

† **1:21** Doh sə wazay sə Yahuda ahay, bina egliz bay.

Andære tə Simon. ³⁰ Jəje ana Simon inde, winen mə nahay a ù doh, anga nga a bərzlan. Yesu a dəzlek ayak cəna, tə təkəren ləbara awan. ³¹ Yesu a hədek pə cakay anahan, a bənan alay, a slabak anan. Nga sə bərazl a ndalay panan. Uwar ata a slabak, a dan atan way sa pa.

³² Pə dəba ana pac sə slahay ù doh wa nà, dō maza aya tə gəbay dō sə dəvac a tinen ahay, pi zek tu dō tə setene aya à nga inde ataya fok. Ta nay atan pə cakay ana Yesu. ³³ Dō sa man ataya fok tə halay nga pə bərkwitek su doh ata awan. ³⁴ Yesu a mbar anan dō sə dəvac ahay cara cara, a razl anan setene ahay à dō ahay wa. Aday kə varak atan cəved anà setene ahay sa ja 'am bay, anga ta san anan zle lele.

Yesu a wazay à wulen su doh sə kiβe ahay

Lukas 4.42-44

³⁵ Sidew a nà, Yesu a wule pərek, a zla à kiβe à saf inde saa ga amboh à man ata awan. ³⁶ Atə Simon tu dō aday tinen àga winen ataya, ta zla saa pəlay anan. ³⁷ Ta njad anan cəna, ta jan, ta wa: «Dō ahay fok, tinen apan ti pəlay iken.»

³⁸ A mbədahan atan apan, a wa: «Zluko adəka nə à wulen su doh sə kiβe ahay, aday ni saa wazan à dō ahay à man ataya re. Anga na nay nà, saa ga mer su way ata awan.»

³⁹ Matanan acəkan, a bar pə daliyugo sə Galile fok. A wazay ù doh sə wazay ahay, a razl anan setene ahay à dō ahay wa.

Yesu a mbar anan dōwan a inde mə dugwad awan

Mata 8.1-14; Lukas 5.12-16

⁴⁰ Dōwan a inde, winen mə dugwad awan, a nay pə cakay ana Yesu. A dukwen gərmec ù vo, a jan tə

zəhha awan: «Kà zlak anak à nga nà, ki mba apan sa mbar nen aday zugol uno â ndav ite.»

⁴¹ 'Am anahan ata, a gan i zek wa anà Yesu. A ndəđoy alay, a laman, ta sa ja: «U no. Mbar! Zugol anak kə ndəvak.»

⁴² Cəna, mbəlak məduwen ata a ndalay pə đowan ata wa, a mbar kutok.

⁴³ Aya əna Yesu a gafan 'am pi zek wa lele, aday a razl anan, ta sa jan nà: ⁴⁴ «Zla wanak, aday kà sa təkəren ləbara a anan anà đowan bay. Əna zla saa kan zek anà đo sə gəđan dundo anà way anga Mbərom, â zəzor iken. Aday varan way anà Mbərom, kawa a Tawrita ana Musa sa ja, sa vad panak awiyaway. Natiya đo ahay tâ san apan, zugol anak kə ndəvak.»

⁴⁵ Əna, đowan ata a zla way anahan cəna, a gar anan đo ahay tə ləbara kawa sə təra apan. Anga nan, Yesu a mba apan sa zla à wulen su doh ahay, pə idə su đo ahay, sabay. A njahay wanahan nə, uho à kiđe. Cəkəbay, đo ahay ta zlak ayak pə cakay anahan ta day ahay wa fok.

2

Yesu a mbar anan đowan a inde mə təra à məndak awan

Mata 9.1-8; Lukas 5.17-26

¹ Pə dəba sə nahay mənjoek wa cəna, Yesu a may ahay à Kafarnahum. Đo ahay fok tə sləne asa winen inde agay à wulen su doh. ² Tə halay nga bayak awan, aday man kə mbakak kwa mənjoek bay, uho kawa ù doh re. Aday Yesu winen apan i đakan atan anan 'am a Mbərom.

³ Do ahay fudo tə gəbak ayak dōwan a tinen inde tə lala, winen mə təra à məndak awan. ⁴ Tə njadək man sə dazle anan dōwan ata pə cakay ana Yesu bay, anga dō kə zalak ù doh awan, rođ ahay à məsudoh inde. Anga nan kutok, ta ján pa nga su doh, tə təba anan nga su doh à man ana Yesu winen mə tavay a uda ata awan.* Tə taran anan ayak dōwan pə lala ata tə liber.

⁵ Yesu a canan anà adaf nga† a tinen ata cəna, a jan anà dōwan a mə təra à məndak ata awan, a wa: «Dəna uno, nə pəsek anan ines anak ahay coy.»

⁶ Kutok nà, miter sə Tawrita ahay mə njahay aya inde à man ata awan. Tə jalay à nga a tinen inde, ta wa: ⁷ «Dōwan a anan a ja 'am ata nà, angama kəlanaw? A jənan pa 'am anà Mbərom. Waya sa mba apan sə pəse ines su dō anaw, kak si Mbərom a aday binal!»

⁸ Yesu a san anan ajalay nga a tinen a kwayan'a, a jan atan: «Kə jilen à mível a kwanay inde matana ata nà, angamaw? ⁹ Ma da 'am a nə maw? Sa ja: “Nə pəsek anan ines anak ahay”, ata daw, kabay, sa ja: “Slabak, gəba lala anak, zla”, ata daw? ¹⁰ Əna u no kə sənen apan lele, nen Wan su Do nà, məgala uno inde sə pəsen anan ines à dō ahay pə daliyugo.»

Matanan, a jan anà dōwan mə təra à məndak ata awan: ¹¹ «Nen apan ni jak: Slabak, gəba lala anak, zla agay!» ¹² Cəna, a slabak, a gəba lala anahan pə idé sə dō ahay fok, a zla wanahan. A gan atan masuwayan. Anga nan, tə həran nga à Mbərom,

* **2:4** Nga su doh a tinen mi cəəb a cəcəəb bay. Tə pəpay a pəpay.

† **2:5** Adaf nga: tə bayak pə Yesu aday ta daf apan nga.

ta wa: «Kula də canak anan anà way mə təra kawa həna anan bay.»

*Yesu a ngaman anà Lewi
Mata 9.9-13; Lukas 5.27-32*

¹³ Asa, Yesu a zla ta man sə bəlay sə Galile. Do ahay fok ta zla pə cakay anahan, aday a dakan atan anan way. ¹⁴ Winen apan i zla ata nà, a canan ayak anà dowan inde tə ngaman Lewi[†], wan ana Alfa, winen mə njahay a ù doh sə cakal jangal. Yesu a jan, a wa: «Pəruho azar!» Lewi a slabak ca, a pərahan azar acəkan.

¹⁵ Pə dəba anahan a wa, Yesu a njahay tə njavar anahan ahay sa pa way àga Lewi. Do sə cakal jangal ahay pi zek tu dō sə atahasl ahay tə njahay pə cakay ana Yesu sa pa way à tuwez kərtek a wa, tinen bayak a sə pərahan azar.

¹⁶ Miter sə Tawrita à wulen sə Farisa ahay wa tə canan winen apan i pa way pə kərtek a tu dō sə cakal jangal ahay, aday tu dō sə atahasl ahay nà, tə cəce pə njavar anahan ahay wa, ta wa: «A pa way pə kərtek a tu dō sə cakal jangal ahay, aday tu dō sə atahasl ahay nà, angamaw?»

¹⁷ Yesu a sləne anan lele nà, a jan atan, a wa: «Do dəvac a bay cəna, a gan may anà dō sə disise bay, si dō sə dəvac ahay. Nen na nay ahay sa naa ngaman anà dō sa ga way lele ataya bay. Əna na nay ahay nà, sə ngaman anà dō sə atahasl ahay.»

*Acəce way pə sumaya
Mata 9.14-17; Lukas 5.33-39*

[†] **2:14** Lewi: kawa sa ja nà, Mata. Sləmay su dō kərtek awan.

¹⁸ Natiya, njavar a Yuhana ahay pi zek tə Farisa ahay, tinen apan ta ta ga sumaya. Do ahay ta jan anà Yesu: «Njavar a Yuhana ahay ta sə Farisa ahay ta ga sumaya, aday mbala anak ahay nə ta ga itəbay nà, angamaw?»

¹⁹ Yesu a mbəđahan atan apan, a wa: «A ga pikwen nà, do mə ngamay aya à man sə gəba dalay nà, ti mba apan sa ga sumaya ite daw? Matanan bay! A alay a tinen pi zek tatə do sə gəba dalay ata nà, ti ga sumaya kula bay. ²⁰ Əna pa pac a do sə gəba dalay ata, tə bənak anan à wulen a tinen wa nà, ata ti ga sumaya kutok.

²¹ «Matana re, waya sə tapay zana wiya a pə zana anahan məduwer a anaw? Ibay. Anga à man sə banay anan nà, məgabal sə zana wiya ata i zəga anan apan məke ana zana məduwer ata awan, i ngəraw.

²² «Aday dukwen, dowan sa mbađ mahay anahan mə kwasay a bay, à mbulo sa zlay§ məduwer a nà, ibay. Anga mahay mə kwasay a bay ata kà sak a kwasay uda nà, i ngəraw anan mbulo məduwer ata awan. Ata mahay i mbađ, aday mbulo dukwen kə nəsek re. Sumor a nà, sa mbađ mahay mə kwasay a bay à mbulo wiya inde cite.»

*Yesu nà, winen bahay sə luvon sa man uda awan
Mata 12.1-8; Lukas 6.1-5*

²³ Pa pac a inde nà, luvon sa man uda awan, atə Yesu tə njavar anahan ahay ta zla tə guvo sa ndaw. Tinen apan ti zla ata nà, njavar anahan ahay ta

---

§ 2:22 Mbulo sa zlay nà, way sa mbađ uda mahay kabay a'am sa sa, anga do sa bar ahay. Aday dukwen, kak winen wiya a nà, a ngəraw kawa atə gəzla tə kukwar sa kad'ata bay.

kad ndaw sa pa. ²⁴ Farisa ahay tə canan cəna, tə cəce pə Yesu wa kutok, ta wa: «Ca apan, ta ga way aday təde abay sa ga pə luvon sa man uda awan bay ata nə angamaw?»

²⁵ Yesu a mbəḏahan atan apan, a wa: «Kula kwanay kə jingen way ana Dawuda sa ga tu do anahan ahay, à alay a may a han apan ata itəbay daw? A ga nə kəkəməw?»* ²⁶ A alay a Abiyatar winen bahay nga su do sə gəḏan dungo anə way ahay anga Mbərom ata nə, Dawuda a zla à jaw-jawa sə mazlaḅ a Mbərom, a ray pen ma ga nga anga Mbərom. Təde abay saa pa daw ata nə, tinen do sə gəḏan dungo anə way ahay taayak ba. Əna Dawuda kə pak tu do anahan ahay re.»

²⁷ Yesu a jan atan kutok: «Mbərom a daw luvon sa man uda awan nə, anga do, bina a daw do anga luvon sa man uda awan bay. ²⁸ Kətanən, nen Wan su Do nə, nə lavan nga anə luvon sa man uda awan.»

3

Yesu a mbar anan dowan a inde ma mac alay awan

Mata 12.9-14; Lukas 6.6-11

¹ Pə dəḅa anahan a wa nə, Yesu a zla u doh sə wazay* maza asa. Dowan inde à man ata ma mac alay awan. ² Do manide a Yesu aya inde nə, tinen apan ti dəfan ide. Kak kə mbərak anan dowan ata pə luvon sa man uda awan nə, ata aday ti man anan mungok. ³ Yesu a jan anə dowan ma mac alay ata awan: «Slabak, tavay pa 'am sə do ahay.»

* **2:25** Ca pə 1 Samuyila 21.2-7.

* **3:1** Doh sə wazay sə Yahuda ahay, bina egliz bay.

⁴ Cəna, a cəce pə do ahay wa, a wa: «Pə luvon sa man uda nà, cəved inde sa ga mer su way lele awan, kabay cəved inde sa ga mer su way lelibay awan, daw? Təde sa tam anan sifa su do daw, bəzi lele nə sə lizen anan sifa daw?» Əna ta ngam sə mbədfahan apan bay.

⁵ Yesu a ca patan nerre tə mivel awan, aday asəder a tinen ata dukwen kə cəbak anan ite. A jan à dowan ma mac alay a ata kutok: «Ndədoy anan alay anak!» A ndədoy anan acəkan, alay anahan a pəsak ike. ⁶ Farisa ahay tə canan cəna, ta nay ahay uho, aday tə halay nga pə kərtek a tu do ana Hiridus ahay, aday tə pəlay cəved sə lize anan Yesu.

Do ahay bayak a ta zla à man a Yesu

⁷⁻⁸ Yesu a slabak à wulen a tinen wa, a zla way anahan pə bəlay sə Galile tə njavar anahan ahay. Do ahay bayak a tə pərahak anan azar. Ta nay ahay kwa à Galile wa, kwa à Urəsalima wa, tu do sə Yahudiya ahay fok, aday à Idumiya wa, pi zek tu do ahay sa nay ahay kwa à dəba sə zlınder sə Urdon wa, aday tu kon sə cakay sə Tirus tə Sidon ahay wa fok.

⁹ Anga nan kutok, Yesu a jan anà njavar anahan ahay tə pəlan kwalalan cədeu awan, aday i njahay uda awan, bina do ahay tinen apan ti ngədec anan kə zalak. ¹⁰ Kə mbərak do sə dəvac ahay bayak awan. Anga nan, do sə dəvac azar aya cara cara tə zəgahak ayak apan, aday tā njad sə laman à Yesu ite. ¹¹ Do sə setene ahay ite, tə canan à Yesu a cəna, tə slahay pa 'am anahan, ta zlah, ta wa: «Iken nə Wan a Mbərom!» ¹² Yesu a gafan 'am anà setene ataya tā sa jan anà dowan winen wayaw bay.

Yesu a walay do maslan anahan ahay kuro nga cew

Mata 10.1-4; Lukas 6.12-16

¹³ Pə dəba anahan a wa nà, Yesu a ján way anahan à bəzlom, a ngaman ayak à do ahay kawa sa nan fok. Ta nay pə cakay anahan awan. ¹⁴ Winenite, a walay wa kuro nga anahan a cew, a ngaman atan nə do maslan ahay. A jan atan, a wa: «Nə walay kwanay nà, aday ki njihen ti nen, ata ni slan kwanay saa wazay, ¹⁵ saa razl setene ahay tə məgala a nen saa varak ikwen ata awan.»

¹⁶ Do a mə walay a kuro nga cew ataya nà, sləmay a tinen aya həna: Simon (Yesu a dəf apan sləmay hinen, a ngaman Piyer†), ¹⁷ atə Yakuba tə Yuhana, wan ana Zebede ahay (Yesu a dəf patan sləmay re, a ngaman atan Bowanerges ahay, kawa sa ja nà, wan ma dac Mbərom ahay‡), ¹⁸ Andəre, Filip, Bartilome, Mata, Tomas, Yakuba wan ana Alfa, Tade, Simon, do manidə sə Ruma ahay, ¹⁹ tə Yudas Iskariyot, do saa ga dəf pə Yesu.

Yesu a razl setene ahay tə məgala a Mbərom

Mata 12.22-32; Lukas 11.14-23, 12.10

²⁰ Atə Yesu tə njavar anahan ahay ta may ahay agay. Asa, do ahay tə halay nga kə zalak, aday Yesu tə njavar anahan ahay tə njadak alay a sa pa way bay. ²¹ Do anahan ahay tə sləne 'am ata nà, ta nay sə gəbək anan ayak, anga do ahay ta wa: «I ga nə nga a vawan.»

²² Miter sə Tawrita aya inde, ta nay ahay kwa à Urəsalima wa. Ta wa: «Bə'elzebul apan!§» Azar

---

† **3:16** Kawa sa ja nà, Pəkərad. ‡ **3:17** Anga ta ga mivel bəse bəse kawa adac a Mbərom. § **3:22** Bə'elzebul nà, sləmay ana Fakalaw re.

aya ta wa: «Ayaw! Fakalaw sə varan mægala sa razl anan setene ahay.»

²³ Yesu a ngaman ayak anà dō ataya pə cakay anahan, a jan atan 'am ta 'am sə jike, a wa: «Fakalaw i mba apan sa razl Fakalaw nə kəkəməw? ²⁴ A wulen sə bahay kərtek a inde nà, kak dō anahan aya tinen apan ti vad zek nə, bahay ata i tavay nga mba daw? ²⁵ Kak dō su doh ahay, 'am kà zlak atan pi zek bay nà, doh ata i tavay nga mba daw? A'ay. I gugwes. ²⁶ Matana re, kak Fakalaw kə slabakak pi zek anahan a nà, gədan anahan a i gəzla cew nà, i tavay nga mba daw? A'ay. I lize.

²⁷ «Dowan saa mba apan sa zla ù doh su dō gədan a saa ngəzəray panan way anahan ahay nà, ibay. Si kə lahak apan kurre kə jawak anan dōwan ata awan, aday i saa mba apan sa zlan ù doh sa ray panan way anahan ahay nà, na.

²⁸ «Nen apan ni jak ikwen tə dīdem a həna: Dō ahay ti ga ines, ti jənan pa 'am anà Mbərom dukwen, i pəsen atan anan fok re. ²⁹ Əna dō sə jənan pa 'am anà Apasay Cəncan a nà, i njad apəse 'am sə atahasl anahan kulibay. Anga ines anahan a sa ga ata nà, i njahay apan sə viyviya awan.»

³⁰ Yesu a ja matanan nà, anga dōwan ataya ta wa: «Apasay lelibay inde apan.»

Mərak a Yesu ahay tatə may anahan

Mata 12.46-50; Lukas 8.19-21

³¹ Pə dəba anahan a wa nà, mərak a Yesu ahay tatə may anahan ta nay. Tə dəzle cəna, tə tavay uho, ta slan apan dō saa ngaman ayak. ³² Dō ahay inde bayak a mə njahay a pə cakay anahan ta jan kutok,

ta wa: «Atə may anak tə mərak anak ahay, tinen mə tavay aya uho, tə cəce iken.»

³³ Əna Yesu a mbəđahan atan apan, a wa: «May uno, mərak uno ahay, ata nə atə wayaw?» ³⁴ A ca pu dō sa van nga tew ataya, a wa: «Sə təra mərak uno ahay aday may uno nə, tinen. ³⁵ Dō sa ga way sa zlan à nga anà Mbərom ata nə, sə təra may uno tə mərak uno nə winen adəka.»

4

Jike su dō sa casl ndaw

Mata 13.1-9; Lukas 8.4-8

¹ Yawa, Yesu a dazlan sə wazan à dō ahay maza pa 'am sə bəlay sə Galile. Dō ahay bayak a tə halay nga pə cakay anahan. Anga nan, a ján à kwalalan inde saa njahay uda pa nga sə bəlay. Dō ahay fok mə njahay a pə yugo. ² Yesu a đakan atan anan way ahay bayan a tə jike ahay. A wazo anahan a inde a jan atan, a wa:

³ «Pəken sləmay. Dowan inde a zla à guvo, saa casl ndaw. ⁴ Winen apan i casl ndaw ata kutok, zahav a guce panan pə cəved, aday məvuhom ahay tə dagay anan. ⁵ Zahav azar a, a guce pə saray pəkərad, ta hay ahay bəse, anga yugo inde bayan a ibay. ⁶ Əna pac a sləray cəna, a butoy anan aday a vak anan, anga sləlay a ibay. ⁷ Zahav azar a a guce à wulen sə adak inde. Ta ha cəna, ta har pi zek tə adak, əna adak a bənan mbiyed, ndaw ata kə nahak bay. ⁸ Əna zahav azar a a guce pə yugo lele awan. Winen a hay cəna, a har, a zla nga uho, a nah kutok. Kərtek awan, hawal sa ndaw apan nə kwa kuro maakan, hinen ahay, hawal sa ndaw

kwa kuro mbərka. Azar aya inde đukwen, hawal sa ndaw apan nə səkat səkat.»

⁹ Yesu a jan atan kutok: «Sləmay inde pə đowan a nə, â sləne 'am a anan.»

Yesu a ja 'am tə jike nə angamaw?

Mata 13.10-17; Lukas 8.9-10

¹⁰ Pə dəba anahan a wa nə, Yesu winen taayak tu do maslan anahan ahay kuro nga cew, tu do maza aya ma van nga tew ata, tə cəce panan 'am anahan sa jan atan tə jike ata awan. ¹¹ Yesu a mbəđahan atan apan, a wa: «Kwanay nə, way mi der aya à bahay a Mbərom a inde ata nə, winen a kà gak ikwen panan akar sa 'am sə bahay anahan a coy. Əna do maza aya nə, ti sləne way ahay fok nə, si ta 'am sə jike, ¹² anga aday:

Tâ ca apan, əna tə canan bay,

tâ pak apan sləmay, əna tə sləne bay.

Bina aday tâ saa may ahay pə cakay ana Mbərom bay,

aday Mbərom â pəsen atan anan ines a tinen ahay bay.*»

Yesu a pəsak anan jike su do sa casl ndaw ata awan

Mata 13.18-23; Lukas 8.11-15

¹³ Yesu a jan atan asa, a wa: «Kə slənen 'am sə jike a anan bay dəge? Matanan acəkan! Ki i slənen 'am sə jike ahay kula sabay asanaw? ¹⁴ Do sa casl ndaw ata nə, a casl nə 'am a Mbərom. ¹⁵ Zahav sa ndaw pə cəved ata nə, do sə sləne 'am a Mbərom a ahay. Pə dəba anahan a wa nə, ti təma anan bəse,

* **4:12** Ca pə Esaaya 6.9-10.

əna Fakalaw i nay, i wudeh anan 'am a ma casl à tinen inde ata awan, anga aday â hay bay.

¹⁶ «Do maza aya awan, ta ga minje tə zahav ma casl a pə saray pəkərad ata awan. Tə slənek 'am a Mbərom nà, tə təma anan bəse tə ataslay mível awan. ¹⁷ Əna 'am ata a pak sləlay à mível a tinen inde bay. Anga nan, dəcə i tan atan à nga, kabay ajugwar 'am i nay ahay patan anga 'am ana Mbərom nà, ti mbəsak cəved sa 'am a Mbərom.

¹⁸ «Do maza aya ta ga minje tə zahav ma casl a à wulen sə adak inde. Tinen apan ti sləne 'am a Mbərom cite. ¹⁹ Əna way sə daliyugo inde cara cara. Ti sapat zek tə way sə daliyugo ahay, ti gan may à zlile sə daliyugo ahay, ti ga ubor si zek pə way ahay cara cara. Way ataya fok nà, ti bənan mbiyed anà 'am a Mbərom, aday â nah bay.

²⁰ «Do maza aya asa, ta ga minje tə zahav sa ndaw ma casl a pə yugo lele awan. Tinen apan ti sləne 'am ana Mbərom ma ja awan, tə təma anan lele, ta zla nga uho pa 'am a Mbərom. Anga nan, kərtek a i nah lele, hawal i ga apan kwa kuro maakan, hinen ahay ti nah dukwen, hawal i ga patan kwa kuro mbərka, azar aya kutok ite, ti nah, hawal i ga patan səkat səkat.»

Man sa daf lalam

Lukas 8.16-18

²¹ Yesu a jan atan asa, a wa: «Kak, tə hanak uko pə lalam nà, ti der anan ta sə hərok apan tasa, kabay ti daf anan ù vo lala daw? Lele nà, sa daf anan pə way sa daf lalam a bidaw? ²² Sənen anan, way mi der a, aday i njad zek bay nà, ibay. Wurwer sə way saa dəzley ahay ipec məduwen a bay dukwen ibay

re. ²³ Anga nan kutok, kak do, sləmay inde apan cəna, â sləne!»

²⁴ A jan atan re asa: «Gen anan nga anà way a kwanay sə sləne ahay. Tasa a mbala a kwanay sə lavay anan way ata nà, Mbərom i lavak ikwen anan dukwen tə winen awan asa, aday i zəgahak ikwen anan apan. ²⁵ Do kə təkak anan sləmay sə sləne 'am nà, Mbərom i zəgahan anan sə sləne 'am ite re. Aday do kə tacak anan sləmay, anga a nan sə sləne 'am bay nà, Mbərom i zəgahan anan sə tacan anan apan re.»

Jike sə zahav ma casl a à guvo

²⁶ Yesu a jan atan 'am maza awan, a wa: «Bahay a Mbərom a ga minje nà, tu do sa casl zahav à guvo. ²⁷ A njak ahan, â njak ahan bay dəp nà, luvon tə ipec, zahav nə i ha, i har, mənjenja winen sa san a təra nə kəkəməw nà, a san bay. ²⁸ Yugo nà, a ha anan zahav taayak, a təra anan gujed, aday a təra anan gusuko, azanan asa, a zla nga uho, a nah zahav sə way asa re. ²⁹ Pə dəba anahan sa nah ata wa asa, i bəbez dem anahan saa car, sə halan nga anga way kə nahak.»

Jike sə zahav sa wan sə bəzan

Mata 13.31-32, 34; Lukas 13.18-19

³⁰ A ja asa, a wa: «Di ga anan minje tə bahay a Mbərom nà, ta ma asa anaw? Kabay di dəkay anan nə tə jike wura asa anaw? ³¹ Bahay a Mbərom a ga minje nà, ta wan sə bəzan†. Winen ma kac a pə zahav sə way sə daliyugo. ³² Əna aday tə caslak anan à məke cəna, a ha, aday a har nà, a zalay

---

† **4:31** Yesu a ga minje nà, ti sé sə àga tinen a inde.

dədadzl si sé azar aya awan. Alay si sé anahan aya nə məduwen aya awan. Məvuhom ahay ti mba apan sə njahay uda à sise anahan awan tu doh a tinen aya təke.»

³³ Yesu a təkəren 'am anà dō ahay nà, tə jike ahay bayak a kawa həna anaya awan, aday kawa ana dō ahay sa mba apan sə sləne. ³⁴ Kà jak atan 'am sə awan maza mənʒəna jike bay. Əne pə dəba anahan a wa nà, atə Yesu, tinen mə mbəsak a taayak. A alay ata kutok, a dakan atan anan 'am sə jike aya awan.

Yesu a gafan 'am anà atə mad tə a'am

Mata 8.23-27; Lukas 8.22-25

³⁵ Pa pac ata kərtek awan, suko a ga bine siwaw nà, Yesu a jan anà njavar anahan ahay, a wa: «Takasuko pa day uho.» ³⁶ Tə slabak, tə mbəsak anan dō ahay mə halay nga kutok. Njavar anahan ahay ta zla à kwalalan anahan sə lahan ata uda pa 'am ata awan, tə njahay uda awan. Tə gəba anan, ta zla way a tinen, aday kwalalan azar aya dukwen inde à man anahan ata awan. ³⁷ Tə dəzle à mamasl sə bəlay nà, vəvara məduwen a a slabak pa nga sə a'am. Məsugurndolon sə a'am ahay tə slabak, a nan à kwalalan sa rah coy. ³⁸ Yesu nà, winen ma njak ahan awan ta sə dəba, à slaway a inde, nga anahan ma daf a pə way aday â gan dədaf.† Njavar anahan ahay tə dazlan, tə pədək anan ta sa jan: «Miter, di lize kutok nə, a gak à nga wa itəbay daw?» ³⁹ Yesu a slabak, a gafan 'am anà mad, a jan 'am anà məsugurndolon sə a'am ahay, a wa: «Njihen bəbətək bəbətək! Bəlay, iken dukwen ngatay aday,

† **4:38** Way sa daf apan nga à man sa njak ahan, aday â gan dədaf à nga ata awan.

njahay tetəmtəme!» Mad a mbəsak sa ɓal, anga nan, bəlay dukwen kə njahak tetəmtəme acəkan.
⁴⁰ Yesu a cəce pə njavar anahan ahay wa kutok: «Kə jəjiren nà, angamaw? Kə dəfen upo nga fan bay kələdāw?»
⁴¹ Ta ma nga sə jəjar pi zek asa. Ta ja à wulen a tinen, ta wa: «Do wura həna anan anaw? Atə mad tə məsugurndolon sə a'am ahay dukwen tə dəfan apan ata nà?»

5

Yesu a mbar anan dowan a inde tə setene aya à nga inde

Mata 8.28-34; Lukas 8.26-39

¹ Yesu a nay pa 'am sə bəlay, pa day su kon sə Gerasina ahay, tinen tə njavar anahan ahay fok.
² A dazay ahay à kwalalan wa cəna, dowan inde, winen tə setene aya à nga inde, a nay ahay à wulen sə jəvay ahay wa, i zla pə cakay a Yesu.

³ Dowan ata a taa nahay way anahan nà, à wulen sə jəvay ahay inde. Dowan a mba apan sa ban anan aday sə jaway anan bay. Tə jawak anan à səsile inde dəp nà, a kad anan fok. ⁴ Saray bayan awan, tə ɓanak anan tə calalaw, alay tə saray a təke fok, əna, a taa slad anan nduroc nduroc fok re. A zalan məgala ana dō sə pəlay sa gan nga ataya fok.
⁵ Luvon tə ipec fok, winen apan i bar à wulen sə jəvay ahay inde. Winen apan i zlah à ɓəzlom ahay inde, aday a ta zek mbəlak awan tu kon.

⁶ Əna a canan ayak à Yesu winen apan i nay ahay cəna, a hawan ayak pa 'am, a dukwen gərmec ù vo.
⁷ A zlah pi zek tə məgalak awan, a wa: «Iken Yesu, Wan a Mbərom sə bagəbaga mburom, kə pəlay puno wa maw? Na gak kem tə sləmay a Mbərom,

kâ ga alay ti nen bay ite.» ⁸ A jan matanan ata nà, anga b̄a Yesu kà jak anan: «Iken apasay lelibay awan, hayak à d̄owan a anan wa.»

⁹ Yesu a c̄e ce panan kutok: «Sl̄emay anak a n̄ə wayaw?»

A mb̄ədahan apan: «Sl̄emay uno Daskalak, anga manay bayak awan.»

¹⁰ A dubok a Yesu t̄ə mindel, a wa: «Kem, kâ sa razl setene a anaya d̄əren p̄ə daliyugo a anan wa bay ite.»

¹¹ A man ata aday nà, gadura ahay inde bayak a pa zar kon, m̄ə jugwar aya awan. ¹² Apasay lelibay ataya ta jan à Yesu kutok: «Varan umo c̄əved, m̄ā zla à gadura a anaya inde ite.» ¹³ Yesu a varan atan c̄əved ac̄əkan, t̄ā zla à gadura ahay inde. Ta nay à d̄owan ata wa, t̄ə nd̄ərmad̄ à gadura ahay inde kutok. Gadura ahay ta haw way a tinen, t̄ə haway kwa ahay pa zar kon wa, t̄ə dazak ayak kwa pa 'am m̄əgugujuje wa à b̄əlay inde. Gadura ahay ti ga mbulo cew, əne t̄ə lizek fok.

¹⁴ Matanan, d̄o sa gan nga anà gadura ahay t̄ə canan c̄əna, ta haw way a tinen agay. Ta tan 'am anà l̄əbara awan à wulen su doh m̄əduwen awan, aday à wulen su doh s̄ə kiβe ahay fok re. Do ahay ta nay ahay sa ca p̄ə way ata awan.

¹⁵ T̄ə d̄əzley ahay p̄ə cakay a Yesu c̄əna, t̄ə canan à d̄owan a apasay lelibay aya sa nay ahay wa ata awan, winen m̄ə njahay awan, winen t̄ə zana pi zek kutok. A san nga anahan zle lele coy. Aday ta ma nga p̄ə aj̄əjar. ¹⁶ Do a s̄ə canan anà masuwayan ataya t̄ə t̄ək̄əren l̄əbara s̄ə t̄əra p̄ə d̄owan ata awan, aday p̄ə gadura ahay fok anà d̄o sa zlak ayak ataya

awan. ¹⁷ Do sa man ataya tə dazlan sə dubok Yesu aday â zla ù kon a tinen wa.

¹⁸ Yesu winen apan i ján à kwalalan inde mba, đowan apasay lelibay aya sa nay ahay wa ata a jan anà Yesu nà: «Nê pərahak azar ite.» ¹⁹ Əna Yesu kə mbakak anan cəved sa zla maya tə winen bay, əna a jan, a wa: «Zla agay, təkəren anan anà do su doh anak ahay nə ləbara sə way sə təra apak ataya, aday ka gan ĩ zek wa anà Mbərom Ba Məduwen nə kəkəməw ata awan.» ²⁰ Dowan ata a zla way anahan, a dazlan sə təkər anan ləbara ataya pə daliyugo sə Dekapol, kawa ana Yesu sa gan fok, aday a gan masuwayan anà do sə sləne ataya fok.

Atə Zayrus tə uwar sə laman alay à zana a Yesu ata awan

Mata 9.18-26; Lukas 8.40-56

²¹ Natiya, Yesu a takasay bəlay, a nay pa day sə agay asa. Do ahay tə halay nga pə cakay anahan bayak a pa 'am sə bəlay.

²² Dowan inde, tə ngaman Zayrus, a zlak ayak à man a Yesu. Winen do məduwen awan, sə lavan nga anà mer su way ù doh sə wazay nà, winen. A dazley ahay pə cakay anahan nà, a dukwen gərmec ù vo anà Yesu. ²³ A gan may kə zalak, a wa: «Dəna uno inde, winen đəvac awan, i mac! Kem, hayak, đaf apan alay anak ite, aday â mbar, â njahay zay.» ²⁴ Yesu a slabak, a pərahan azar.

Aday, Yesu winen apan i zla nà, do sə pərahan azar ahay tə ngədec anan pə cəved. ²⁵ Uwar a inde à man ata awan, đəvac a ite re. Ava kuro nga cew, mez winen apan i pəkan ahay à kutov wa hwiya. ²⁶ Kà gak đəce à alay sə doktor ahay wa nə bayak awan. Kə lizek anan zlile anahan fok, aday kə

njadak apan zay bay re, dɔvac anahan a ma nga sɔ zakay bugol.

²⁷⁻²⁸ Iyo, uwar ata kɛ slɛnek lɛbara a Yesu. Anga nan, a nay ahay à wulen sɔ dɔ ahay wa ta sɔ dɛba anahan. A jalay nà: «Abay nà njad sɔ laman alay anà zana anahan a cɛna, ni mbar.» A laman à zana awan cɛna, ²⁹ mez anahan sa taa pɛkay ata a dɛkac ma kɛrtek. A jɔjam anan zek anahan nà, cɛcɛb cɛcɛb a san zle kɛ mbɛrak à dɛce anahan wa.

³⁰ Yesu ite, a san zle, mɛgala kà nak ahay à winen wa. A mbɛda zek à wulen sɔ dɔ ahay inde, a cɛce: «Waya sɔ lumo anà zana anaw?»

³¹ Njavar anahan ahay tɛ mbɛdahan apan, ta wa: «Kɛ canan zle, dɔ ahay tinen apan ti ngɛdec iken. Kutok nà, ki cɛce dɔ sɔ lamak asa daw?»

³² Əna Yesu winen apan i ca ide tuwwe hwiya, anga a nan sɔ canan à dɔwan sa ga awan ata awan.

³³ Uwar ata a canan à masuwayan ata sɔ tɛra ï zek anahan inde ata nà, a jɔjar pi zek yibyeɓ anga zlawan. A nay, a dukwen gɛrmec ù vo anà Yesu, a tɛkɛren anan 'am ataya fok. ³⁴ Yesu a jan kutok, a wa: «Mazar uno, adaf nga anak pi nen ata kɛ mbɛrak iken! Hɛna dɔvac anak inde sabay. Zla agay tɛ zay.»

³⁵ A alay a Yesu winen apan i ja 'am ata mba cɛna, dɔ ahay ta nay àga Zayrus wa, winen dɔ sɔ lavan nga anà doh sɔ wazay ata awan, ta wa: «Zayrus, dɛna anak nɛ kɛ ndɔvak zek. Kɛ vawan nga anà Miter fan sabay.»

³⁶ Yesu kà gak anan nga anà 'am a tinen ata bay, a jan anà Zayrus: «Kɛ jɔjar bay, daf upo nga lele cɛna coy!»

³⁷ Kutok, Yesu a dazlan sa zla àga Zayrus asa. Əna kè mbakak anan cəved à dō ahay fok sə lagay anan bay, si anà Piyer, aday anà Yakuba tə mərak anahan Yuhana. ³⁸ Tə dəzle àga Zayrus nà, Yesu a sləne dō ahay tinen apan ti yam tuhhwa, ti zlah, dəcə inde. ³⁹ A zla ù doh, a ja: «Kê bəbilen awan bay. Ki yimen angamaw? Dəna a anan kè məcak bay. A njak ahan ca!»

⁴⁰ Man su dō ataya tə mbasay apan. Yesu a rəzlay atan uho fok, a mbəsak ù doh nà, bəbay ta may ana dəna ata awan, tə apan njavar anahan maakan ataya awan. Tə dəzle pə cakay ana dəna ata awan. ⁴¹ A bənan anan alay a dəna ata awan, a jan: «*Talita kumi!*» kawa sa ja nà: «Dənama, slabak!»

⁴² Kwayan'a, dəna ata a slabak, a dazlan sa bar. Aday dō ahay tə jəjar pi zek bayan awan. Ava ana dəna ata nà, kuro nga cew. ⁴³ Yesu a gafan atan 'am lele, a wa tâ saa jan à dōwan bay. A jan atan asa tē varan way sa pa à dəna ata awan.

6

*Do sə Nazaratu ahay tə dəfak nga pə Yesu bay
Mata 13.53-58; Lukas 4.16-30*

¹ Kagasl, Yesu a slabak à man ata wa, a zla ù kon anahan à Nazaratu asa. Njavar anahan ahay tə pərahan azar. ² Winen à man ata awan, luvon sa man uda awan a dəzley ahay nà, Yesu a dazlan sə dəkay anan 'am a Mbərom ù doh sə wazay*.

Dō ahay bayan awan inde, tə sləne 'am sə tətək way a anahan ata nə a gan atan masuwayan, aday

---

* **6:2** Doh sə wazay sə Yahuda ahay, bina egliz bay.

ta wa: «A tətakay way a anaya awanaw? A njad kəlire sə asan way† a anan kəkəmaw? Aday, a ga masuwayan həna anan cara cara nə ta maw? ³ Na wa, winen nə dō sə cəced dədom ba? May anahan Mariyama bidaw? Mərak anahan ahay inde, atə Yakuba, tatə Yoses, Yuda, Simon, aday məran dəna aya dukwen inde, tinen à wulen a mənuko awan ba?» Anga nan kutok, ta ngam sa daf nga pə Yesu bay.

⁴ Yesu a jan atan, a wa: «Do ahay ta gan nga anà 'am ana dō maja'am a Mbərom kwa ta sə wura fok. Əna ù kon anahan awan, à mamasl su dō anahan aya awan, aday ù doh anahan a nə, dowan a gan nga anà 'am anahan ahay itəbay.»

⁵ Natiya, Yesu kə njadək sa ga masuwayan à man ata kwa wura bay. Si a daf alay pu dō sə dəvac azar aya ngal, a mbar atan. ⁶ A gan à winen awan wadan wadan, anga adaf nga a tinen inde pə Mbərom kwa mənəcək ibay.

Mer su way ana dō maslan a kuro nga cew ataya awan

Mata 10.5-15; Lukas 9.1-6

Pə dəba a way ata wa nə, Yesu a zla pu kon sə daliyugo ata fok, a dakan anan way à dō ahay. ⁷⁻⁸ A alay ata awan, a nan à Yesu sa slan anan dō maslan anahan kuro nga cew ataya à wulen su doh aya inde. A halan atan nga, aday a varan atan məgala sa razl apasay lelibay aya awan.

A jan atan kutok, a wa: «Ni slan kwanay nə cew cew. Kā saa gəben awan pə alay anga cəved bay, kwa way sa pa, kwa mbulo sə dala. Ki gəben nə, si

---

† **6:2** Kəlire a anan nə, madan bay, əna asan way ana Apasay a Mbərom.

sukol, ⁹ təkarak, aday zana dukwen kərtek.» ¹⁰ A jan atan asa, a wa: «Kak ki zlen à wulen su doh a nà, njihen nà àga dōwan a sə tēma uda kwanay ata awan. Ki njihen àga winen hus pə luvon a kwanay saa zla way a kwanay. ¹¹ Əna aday dō sa man ataya tə tēmahak kwanay bay ite nà, zlen way a kwanay à man ata wa, aday kâ bəzləmen morbodok su kon a tinen pə saray a kwanay ahay wa, anga aday tã san pi zek tinen tə ines aya awan.»

¹² Dō maslan a Yesu ataya ta zla, tə wazan à dō ahay, aday tē mbəđahan ləen ĩ ines a tinen ahay. ¹³ Tə rəzlak setene ahay bayak awan, aday tə mbərak dō sə dəvac ahay bayak awan ta sə mbəđan atan amar pa nga.

Amac ana Yuhana, dō sa gan baptisma anà dō ahay

Mata 14.1-12; Lukas 9.7-9

¹⁴ Iyo, bahay a inde məduwen awan, tə ngaman Hiridus, a sləne ləbara ana Yesu, anga dō ahay fok tinen apan ti təkər ləbara a Yesu kwa aha fok.

Dō ahay ngal ta ja, ta wa: «Yuhana, dō sa gan baptisma anà dō ahay ata, kà mak uho.» Tə đakan à Yesu nà, Yuhana. Anga nan, ta ja nə, a mba apan sa ga masuwayan ahay ata nà, na.

¹⁵ Dō maza aya ite, ta wa: «Yesu nà, Eliya†.»

Aday dō hinen ahay dukwen ta wa: «Winen nà, dō maja'am a Mbərom hinen, kawa dō maja'am a Mbərom sə kwakwa ataya awan.»

¹⁶ Əna Hiridus a sləne 'am ataya fok nà, a ja, a wa: «Yuhana, nen sa gad'panan nga ata nà, kə slabakak ahay à məke wa!»

---

† **6:15** Eliya nà, dō maja'am a Mbərom kwakwa awan.

17-18 Kwakwa ata nà, Hiridus a gəba anan Hirudiya, uwar ana wanbay anahan a inde, tə ngaman Filip. Anga nan, Yuhana a jan, a wa: «Ki jipen pə uwar tə mərak anak nə, lelibay. Way ata nà, ines!» Anga nan kutok, Hiridus a jan anà dō ahay tâ ban anan Yuhana. Ta ban anan, tə dəfak anan ayak ù doh sə dangay.

19 Natiya kutok, Hirudiya a nan ide à Yuhana, a gan may sə lize anan. Əna, kə njadək apan cəved a bay. 20 Aday đukwen Hiridus a jəjaran anà Yuhana. A san zle, Yuhana a nà, winen dō lele awan, aday đidəm a pa 'am a Mbərom. Anga nan re, a gan nga lele. A ta pak sləmay pa 'am anahan awan nà, a wusen nga, əna hwiya a gan may sə sləne asa.

21 Pə luvon a inde kutok, Hirudiya a njad cəved sa ban anan Hiridus pə kwande. Azar uko sə bayak pə luvon sə wahay anan bahay Hiridus a ga. A da way sa pa, a ngaman anà dō sə zlile ahay pə daliyugo sa Galile, pi zek tu dō sə lavan nga anà suje ahay fok, pi zek tə bahay sə daliyugo ataya awan. 22 Kutok nà, dəna a Hirudiya inde, a zlak ayak, a gəravan atan. Agərav anahan ata lele, kà zlak anan à nga anà bahay Hiridus tu dō anahan ahay fok. Aday Hiridus a cəce pə dəna ata wa, a wa: «A nak nə maw? Way anak saa cəce fok ni varak anan.» 23 Dərzalah a mbađan apan, a wa: «Ni varak anan way anak saa cəce ata fok, kwa i dəzle hus pa sə gəzla anan bahay uno ï zek wa cew dəp nà, ni varak anan.»

24 Dəna dalay ata, a nay uho, a jan anà may anahan, a wa: «Mamay, nê cəce nə maw?»

May anahan a wa: «Cæce nà, tê gəɗak ahay nga a Yuhana.»

²⁵ Cəna, dəna a dalay ata awan a may ahay pə cakay ana Hiridus, a jan, a wa: «U no ki gaɗ anan nga anà Yuhana, aday vuro anan ahay həna à kwatama inde.»

²⁶ Way a mə cæce ata kà zlak anan à nga anà Hiridus sabay fok. Əna ba kə mbaɗak anan pa 'am ana do anahan mə ngamay ataya coy. I varan anan bay nà, i ga zek sabay. ²⁷ Matanan, a slan suje kərtek, aday â gəɗan anan ahay nga a Yuhana à kwatama inde. ²⁸ Suje ata a zla ù doh sə dangay, a gəɗay nga pə Yuhana wa. A nən anan à kwatama inde, a varan anà dəna a Hirudiya. Winen ite a təma anan cəna, a varan anan anà may anahan. ²⁹ Njavar a Yuhana ahay tə sləne ləbara awan cəna, ta zla saa gəbay anan ahay məsinde a Yuhana, ta la anan.

Yesu a varan way sa pa anà do ahay ti ga mbulo dara

Mata 14.13-21; Lukas 9.10-17; Yuhana 6.1-14

³⁰ Aday, do maslan a Yesu ataya ta may agay kutok. Tə halan nga pə cakay, tə dazlan sə təkəren anan way a tinen sa ga, aday sa jan anà do ahay fok.

³¹ A alay ata nà, do ahay tinen apan ti zlak ayak, tinen apan ti zla way a tinen bayak awan. Atə Yesu tu do maslan anahan ahay ta njad cəved aday ti pa way bay. Anga nan kutok, Yesu a jan atan, a wa: «Kwanay, hayak ikwen ahay taayak a kwanay awan, zluko à kiɓe à man a dowan inde uda ibay ata awan. Ata, di njad sa man uda mənjoek.» ³² Ta

ján à kwalalan inde, aday ta zla kəcah pə dō ahay wa à kiḃe.

³³ Do ahay bayak a tə canan atə Yesu tə njavar anahan ahay tinen apan ti zla way a tinen. Aday đukwen ta san atan zle. Anga nan, dō ahay ta nay ahay à wulen su doh ahay wa cara cara, ta haw tə saray à man ana Yesu saa zla. Tə lahan atan à Yesu tə njavar anahan ahay re.

³⁴ Yesu a dazay ahay à kwalalan wa cəna, a canan anà dō ahay bayak awan. Do ataya ta gan i zek wa, anga tinen kawa təman ahay, aday mənǰəna dō sa gan atan nga. Anga nan, Yesu a dazlan sə đakan atan anan way ahay fok.

³⁵ Anga luvon winen apan i ga ata nà, njavar a Yesu ahay ta nay pə cakay anahan, ta wa: «Mənuke à man kiḃe inde, aday luvon winen apan i ga.

³⁶ Suwan, mbakan cəved anà dō ahay tâ zla à wulen su doh ahay, pə culok ahay, aday ti i sukom way sa pa ahay.»

³⁷ Yesu a mbəđahan atan apan, a wa: «Kwanay a viren atan way sa pa awan.»

Njavar anahan ataya, ta jan, ta wa: «A nak ma saa sukumay ahay way sa pa tə dala sə *dinar*§ səkat cew, anga aday mi varan atan acəkan đaw?»

³⁸ Yesu a cəce patan wa asa, a wa: «Tapa sə pen inde pikwen həna nə jugumaw? Ənga, cen apan aday.»

Ta cay ahay apan, ta jan: «Inde nà, tapa sə pen ahay đara, tə kələf ahay cew.»

³⁹ Kagasl, Yesu a jan anà njavar anahan ahay tâ njahay anan dō ahay pə gujed məngədez a à man

---

§ 6:37 Dinar kərtek nà, əga tinen dala si mer su way sə hway kərtek.

ata awan, njəbəkək cara cara. ⁴⁰ Tə njahay atan nà, njəbək cəna səkat səkat, aday njəbək cəna kwa kuro dāra kwa kuro dāra. ⁴¹ Yesu a gəba anan tapa sə pen a dāra ataya tə kələf a cew ataya awan. A ca ide à mburom, a ngəran ayak anà Mbərom. A gəzla anan tapa sə pen ataya i zek wa, a varan anà njavar anahan ahay, aday tē gəzlan anan anà dō ahay. Kutok, Yesu a gəzla anan apan kələf a cew ataya awan, a varan atan apan. ⁴² Dō ataya fok ta pak, tə rahak bəh bəh.

⁴³ Pə dəba a way ata wa coy nà, njavar anahan ahay tə halan nga anà tapa sə pen tə kələf a mə mbəsak ata nà, a ga cəkarak kuro nga anahan a cew. ⁴⁴ Dō sa pa way à man ata dukwen, tinen mə baslay a nà, mungol a dəkdək aday nà, mbulo dāra.

Yesu a bar pa nga sə a'am tē saray

Mata 14.22-33; Yuhana 6.15-21

⁴⁵ Pə dəba anahan a wa cəna, Yesu a jan anà njavar anahan ahay tē ján à kwalalan inde, aday tē lahan pa 'am sa zla à Baytisada pa day sə uho. Winen awan, i i mbəsak anan dō ahay à dəba a tinen wa. ⁴⁶ Tə gəzla nga tə dō ahay kutok, a zla way anahan à bəzlom saa ga amboh.

⁴⁷ Luvon a ga coy nà, Yesu winen taayak anahan à məndak mba. Njavar anahan ahay dukwen tinen tə kwalalan a kwa à mamasl sə bəlay dəren coy. ⁴⁸ A canan atan ayak nà, tinen apan ti bəl kwalalan nə tə gədan, anga tinen apan tə zlangay nga uda ta mad. Way ata fok a tēra nà, luvon uda mba. Ide a sa jəka i cəde nà, Yesu kə dəzlek à man a tinen winen apan i zla tə saray pa nga sə a'am. A ga kawa i saa gədan atan anan 'am.

⁴⁹ Njavar anahan ahay tə canan winen apan i zla tə saray pa nga sə a'am ata cəna, tə jalay nà, i ga nə mədahan. Anga nan kutok, ta zlah pi zek. ⁵⁰ Tə jəjar pi zek yiḃyeḃ anga tinen a fok tə canak anan.

Aya əna Yesu a canan atan cəna, a jan atan ayak 'am kwayan'a, a wa: «Bənen mbac lele, nen awan, kə jəjiren bay.»

⁵¹ A ján à kwalalan inde pə cakay a tinen awan cəna, mad a mbəsak sa ɓal cite. A man ata wa kutok, ajalay nga a tinen a mbəda wucəfed. Way ata a gan atan masuwayan ⁵² anga 'am sə masuwayan sə təra tə tapa sə pen ata a ja nə maw nà, tə sənək anan bay re. Kurkwilen inde à sləmay a tinen.

*Yesu a mbar do ahay à Gənesaret
Mata 14.34-36*

⁵³ Tə takasay ahay pa day sə agay lele nà, ta zla ù kon sə Gənesaret. Ta ban anan kwalalan pa 'am sə bəlay. ⁵⁴ Tə dazay à kwalalan wa cəna, do ahay tə sənək ayak Yesu kwayan'a ⁵⁵ Do ahay tə sləne sa jəka Yesu winen à man tiya ata cəna, tə haway ahay tə day sə wulen su doh ahay wa fok. Tə dazlan sa ran ahay do sə dəvac mə nahay aya pə lala ataya fok. ⁵⁶ Ta man anahan sa zla fok cəna, a ga nà, culok, kiḃe, kabay wulen su doh adəka, tə halan ahay do sə dəvac ahay. Tinen a tavay atan pa man sə lumo ahay fok. Ta gan amboh à mbəsakan cəved anà do dəvac ataya tē laman alay kwa anà 'am sə zana anahan, aday tē mbar ite. Do sə laman ataya fok, tə mbərak acəkan.

7

*Atatak way sə bije ahay**Mata 15.1-9*

¹ Farisa aya inde, tinen tə azar sə miter sə Tawrita ana Musa ahay, ta nay ahay kwa à Urəsalima wa, tə halay nga pə cakay ana Yesu. ² Tə canan anà njavar a Yesu azar aya tinen apan ti pa way mənjàna sə banay alay kawa atatak way sə Farisa ahay. Ata pə tinen nà, njavar a Yesu ahay ta gak ines.

³ Anga aday nà, Yahuda ahay fok, mə zakan a anà Farisa ahay nà, tə dəfan apan anà atatak way sə bije a tinen ahay nə lele. Ta taa pa way aday mənjàna sə banay alay kawa atatak way sə bije a tinen bay. ⁴ Kwa, ta nay ahay nə à kwasuko wa dukwen, tə banay zek, aday ta sa pa way. Tə dəfan apan anà atatak way sə bije azar aya dukwen lele, kawa acakad gəsa'am, kəlawə, aday tuwez ahay.

⁵ Anga nan kutok, Farisa ataya pi zek tə miter sə Tawrita ahay tə cəce pə Yesu wa, tə dazlan, ta wa: «Njavar anak ahay nà, tə pərahan azar anà atatak way sə bije ahay bay nə angamaw? Bina, ta pa dəf mənjàna sə banay alay kawa atatak way sə bije ahay.»

⁶ Yesu a mbədəhan atan apan, a wa: «Kwanay aday nà, mbədəmbədə aya awan. Ezaya kə vindek 'am a Mbərom dīdem a anga kwanay, Mbərom a wa:

“Do anaya tə həro nga nà, ta 'am dəkdək,
mivel a tinen aya nə dəren ti nen.

⁷ Tinen apan ti dukwo gərmec ù vo nə kəriya awan. Bina tinen apan ti tətakan anan anà dō ahay nà,

way sa nga a tinen ahay dækdek. *»

⁸ Yesu a jan atan asa: «Kwanay nà, kə mbiken 'am a Mbərom ma ja aya awan, anga sə pərahan azar anà 'am sə dō ahay. ⁹ Ambəsak 'am a Mbərom, aday sə mbədək pə anjahay sə bije ahay nà, a dak ikwen 'am bay. ¹⁰ Musa kà jak: “Dəfan apan anà bəbay anak tə may anak†” aday “Kuwaya dōwan a kà jak 'am lelibay a pə bəbay anahan kabay pə may anahan nà, sa vad anan.‡” ¹¹ Əna kwanay ki jen nà, kak dōwan a kà jak anan anà bəbay anahan kabay anà may anahan: “Way uno abay saa mak anan zek ata nà, winen *korban*, kawa sa ja nà, kə tərak anà Mbərom.” ¹² Ata i dəfan apan anà atə bəbay tə may sabay. ¹³ Matanan kutok, kə nəsen anan way a Mbərom ma ban awan, anga sə pərahan azar anà atətak way sə bije ahay. Kwanay apan ki gen way maza aya cara cara kətanen re.»

Way sa ga məsagar pu dō

Mata 15.10-20

¹⁴ Yesu a ngaman ayak anà dō ahay maza awan, tâ nay pə cakay anahan. A jan atan, a wa: «Pəken uno sləmay, kwanay a fok, sənen 'am a anan. ¹⁵ Way inde uho, i zla à kutov su dō saa ga apan məsagar nà, ibay. Əna, sa ga məsagar pu dō nà, way sa nay ù dō wa uho bugol adəka. [¹⁶ Kak sləmay inde pə dōwan sə sləne 'am nà, â pak sləmay.]»

¹⁷ Yesu a dazlan nà, a zla way anahan ù doh pə cakay sə dō ahay wa. Njavar anahan ahay tə cəce panan jəba sa 'am sə jike ataya awan. ¹⁸ Yesu a jan

---

* **7:7** Ca pə Esaaya 29.13. † **7:10** Ca pə Gurtaaki 20.12; Tooktaaki Tawreeta 5.16. ‡ **7:10** Ca pə Gurtaaki 21.17; Farillaaji Lewiŋko'en 20.9.

atan: «Kwanay dukwen, kə sənen fan bay daw? Way sa zlak ayak uho wa ù dō inde nà, i mba apan sa ga məsagar pu dō bay. ¹⁹ Anga way sa pa i zlan à mivel inde bay, si à kutes inde. Pə dəba anahan a wa nà, i may ahay uho. Kwanay kə sənen bay re daw?»

Yesu a ja kətanən nà, aday t̄a san nə way sa pa ahay fok lele.

²⁰ A ja asa: «Way sa nay ahay ù dō wa uho nà, i ga apan məsagar kutok. ²¹ Anga sa nay à mivel su dō wa kutok cəna, way kawa aga vuwar, akar, avad nga su dō, ²² aga mədigwed, aga ubor, aga huwan, agad mungwalay, aga way sə wurwer ana ayaw si zek lelibay awan, aga sarak, agədan azar ù dō, ahəran nga anà zek anahan, aga way sə mindel. ²³ Way ataya fok, ta nay fok nà, ù dō wa, aday ta ga məsagar pu dō acəkan.»

Uwar a inde winen Sirofiniki ahay a daf nga pə Yesu

Mata 15.21-28

²⁴ Pə dəba anahan a wa nà, Yesu a slabak way anahan à man ata a wa kutok, a zla à wulen su doh a inde, bəse tə Tirus§. A dəzle cəna, a njahay àga dōwan inde, aday a nan abay dōwan â san apan bay. Əna dō ahay tə sənak apan.

²⁵ Uwar a inde à man ata nà, dəna anahan inde, winen tə setene awan. A sləne ləbara a Yesu cəna, a nay pə cakay anahan. A dukwen gərmec ù vo. ²⁶ Uwar ata nà, winen Sirofiniki ahay, a ja 'am sə Gərek. A jan anà Yesu, â razl anan setene à dəna anahan ata wa, apasay a sə vawan nga ata awan.

---

§ 7:24 Tirus nà, winen pə daliyugo sə Sirofiniki ahay.

²⁷ Aday Yesu a mbəđahan apan, a wa: «Mbəsak anan gwaslay ahay tâ rah aday. Anga sə gəba anan way sa pa sə gwaslay ahay, sə varan anan anà kəla ahay nà, sumor a bay.»

²⁸ Uwar ata a mbəđahan apan, a wa: «Matanan, bahay uno. Əne kəla ahay dukwen ta pa way sa pa sə pəpas pə gwaslay ahay wa ata re asanaw!»

²⁹ Yesu a jan: «Anga 'am anak a anan, ki mba apan sa zla agay. Apasay sə vaway nga ata, kà nak ahay à dəna anak wa coy.»

³⁰ Uwar ata a zla agay, a dəzle cəna, a tan ayak à nga à dəna anahan mə nahay a pə biket. Apasay sə vaway nga ata kà nak à dəna ata wa acəkan.

Yesu a mbar anan dowan a inde mədəngazlak awan

³¹ Yesu a nay way anahan pə daliyugo sə Tirus wa. A zla tə daliyugo sə Sidon, a dəzle pə cakay sə bəlay sə Galile, pə daliyugo sə Dekapol.

³² A man ata kutok, dō ahay ta nan anan ahay dowan a inde mədəngazlak awan. Dowan ata nà, a sləne sləmay bay aday a ja 'am lelibay re. Ta gan amboh anà Yesu aday à đaf apan alay, à mbar anan ite.

³³ Yesu a ngaman ayak à wulen sə dō ahay wa. Ta zla tə Yesu dal nà, Yesu a đəfan alay à sləmay inde. Aday, a təfe məne pə alay, a laman anan à miresl anahan. ³⁴ A ca ide à mburom, a sakaf pi zek, a ja, a wa: «*Effata!*» kawa sa ja nà: «Təba zek!» ³⁵ Natiya cəna, sləmay anahan ahay tə təbək, miresl anahan dukwen kə pəsakak ite, a ja 'am lele kutok. ³⁶ Yesu a jan atan fok a tinen awan, tâ sa jan à dowan bay. Winen apan i taa gafan atan 'am dəp nà, tinen tə zəga anan sə təkər ləbara awan. ³⁷ Dō

sə sləne ləbara ataya fok, a gan atan masuwayan, ta wa: «Way anahan sa ga fok nə lele. Mədəngazlak ahay tə sləne sləmay, aday maandak ahay dukwen ta ja 'am kutok.»

8

Yesu a varan way sa pa anà do ahay ti ga mbulo fudo

Mata 15.32-39

¹ A alay ata awan, do ahay tə halay nga bayak a miza awan. Way sa pa dukwen inde patan ibay. Anga nan kutok, Yesu a ngaman anà njavar anahan ahay, a jan atan, a wa: ² «Do a anaya tu go i zek wa, anga mənuko pə kərtek a luvon maakan həna, way sa pa ibay. ³ Kak na sak a mbəsak atan ti zla agay ta may awan nà, ti ga bəle pə cəved. Aday dukwen do azar aya ta nay ahay kwa à man dərən aya wa.»

⁴ Njavar anahan ahay ta jan, ta wa: «Mənuko à kiḃe kutok nà, dī saa njadəy ahay way sa pa awan awana, aday saa slan ù do a anan fok anaw?»

⁵ Yesu a cəce patan wa, a wa: «Tapa sə pen inde pikwen nə jugumaw?»

Tə mbədahan apan, ta wa: «Cuwḃe.»

⁶ Yesu a jan anà do ahay, tē njahay à məndak, aday a gəḃa anan tapa sə pen a cuwḃe ataya awan. A gan ayak suse anà Mbərom nà, a gəzla anan i zek wa, aday a varan anan anà njavar anahan ahay, aday tē gəzlan anà do ahay. Tə gəzla anan kutok.

⁷ Kələf cəḃew aya inde patan mənjoek re. Yesu a ngəran ayak à Mbərom anga nan re. Aday a jan anà njavar anahan ahay tē gəzla anan kawa tapa sə pen ahay asa.

8-9 Do a mə halay nga ataya fok, tinen ta ga mbulo fudo, ta pak, tə rahak. Tapa sə pen mə mbəsak ata nə, a ga cəkarak cuwbe re.

Coy, Yesu a mbəsak anan do ahay tə gəzla nga.

¹⁰ Cəna, Yesu a ján à kwalalan inde tə njavar anahan ahay. Ta zla way a tinen ù kon sə Dalmanuta.

*Do ahay ta gan may Yesu à gan atan masuwayan
Mata 16.1-4*

¹¹ Farisa aya inde, ta nay sa vad awiyaway tatə Yesu. Tə cəce Yesu á ga masuwayan sə way sa nay ahay à mburom wa, anga a nan atan sa ban anan pə kwande.

¹² Yesu a sakaf, a ma anan apasay à zar kutov lele nə, a ja, a wa: «Do sə biten ahay tə pəlay masuwayan nə, angamaw? Nen apan ni jak ikwen tə didem a həna, ti njad minje sə masuwayan sabay fok.»

¹³ Coy, a mbəsak anan Farisa ataya awan, a ma way anahan à kwalalan inde, sə takas bəlay pə day hinen asa.

*Wudəh sə Farisa ahay, aday mbala ana Hiridus
ite*

Mata 16.5-12

¹⁴ Njavar a Yesu ahay tə mbədəkek anan nga sə gəba tapa sə pen à alay inde. Tapa sə pen inde patan à kwalalan inde nə, si kərtek coy. ¹⁵ Yesu a jan atan, a wa: «Uffa ahak ikwen! Bənen nga a kwanay nə lele pə wudəh sə Farisa ahay wa, tə wudəh ana Hiridus.»

¹⁶ Əna tinen ta ja à wulen a tinen inde nə: «I ga nə a ja pə pen də gəbak à alay inde bay ata awan.»

¹⁷ Yesu a sənan atan anan kwayan'a, a jan atan, a wa: «Kə bayiken, na ja nə anga tapa sə pen inde

pikwen ibay nà, angamaw? Kə sənən apan fan bay daw? Ki mben apan sə sləne 'am a anan bay kələdaw? Kurkwilen inde à sləmay a kwanay daw?

¹⁸ «Idé inde pikwen asənə, kə cinen anan à awan bay kələdaw? Sləmay inde pikwen asənə, kə slənen sləmay bay kələdaw?

«Aday, kə mbədakek ikwen à nga wa daw? ¹⁹ A alay a nə gəzla tapa sə pen ahay dara, anà do ahay tinen mbulo dara nà, kə hilen anan nga a mə mbəsak a ata awan nə cəkarak jugumaw?»

Tə mbədahan apan, ta wa: «Cəkarak kuro nga anahan awan cew.»

²⁰ «Aya, aday nə gəzlan tapa sə pen cuwbe à do ahay mbulo fudo nà, kə hilen anan nga à mə mbəsak awan nə cəkarak jugumaw?»

Tə mbədahan apan, ta wa: «Cuwbe!»

²¹ «Aya aday kə sənən həna bay nà, angama kutok anaw?»

Yesu a mbar anan dowan a inde, winen hufof awan

²² Yesu tə njavar anahan ahay tə dəzle à Bayti-sada kutok. Do ahay tə gəbay ahay dowan a inde, winen hufof awan. Ta gan amboh anà Yesu aday à laman alay ite.

²³ Yesu a bənay anan dowan ata alay a wa, a zla anan kəcah à wulen su doh wa. A tafen mənə pə idé, a daf apan alay. A cəce panan, a wa: «Kə canan à way ahay zle daw?»

²⁴ Winen a mbədahan apan, a wa: «Nen apan ni canan anà do ahay tinen apan ti zla, əna tinen kawa dədazl si sé ahay.»

²⁵ Yesu a dɔfan alay pə idɛ maza awan. Winen ite a zəzor way ahay lele, kə mbərak kutok, a canan idɛ zle coy.

²⁶ Yesu a jan, a wa: «Zla agay. Kâ ma tə wulen su doh sabay.»

*Piyer a dakay anan nà, Yesu nə winen Almasihu
Mata 16.13-20; Lukas 9.18-21*

²⁷ Pə dəba anahan a wa nà, atə Yesu tə njavar anahan ahay ta zla ù kon maza awan, pə cakay sə Kaysariya Filipi. A alay a tinen pə cəved mba nà, Yesu a cəce patan wa, a wa: «Do ahay ta ja pi nen nà, nen nə wayaw?»

²⁸ Njavar anahan ataya tə mbəɔahan apan, ta wa: «Do hinen ahay ta wa iken Yuhana, do sa gan baptisma anà do ahay ata awan. Do maza aya ta wa, iken Eliya, do maja'am a Mbərom. Do azar aya dukwen ta ja nà, iken do kərtek à wulen su do maja'am a Mbərom ahay.»

²⁹ Yesu a cəce patan wa: «Aday kwanay a nà, ki wen nen wayaw?»

Piyer a mbəɔahan apan, a wa: «Iken nà, Almasihu.»

³⁰ Yesu a gafan atan 'am, a wa: «Kâ saa dikan anan 'am a anan anà dowan bay.»

*Yesu a dakay anan amac anahan tə aslabakay
anahan à məke wa
Mata 16.21-28*

³¹ Cəna, Yesu a dazlan sə dakan anan anà njavar anahan ahay, a wa: «Bəlaray nen, Wan su Do nà, ni ga dəcə bayak awan. Aday məcəf sə Yahuda ahay, tə bahay sə gəɔan dundo anà way ahay anga Mbərom, tatə miter sə Tawrita ahay, ti lar nen,

aday dō ahay ti vad nen. Aday dūkwen, luvon maakan pə dəbā anahan a wa cəna, ni slabakay way uno à məke wa.» ³² A jan atan anan nà, ì ide inde.

Piyer ite a ngaman, ta zla kəcah, a gafan 'am. ³³ Yesu a mbəda 'am pə njavar anahan ahay, a cak ayak patan. Cəna, a gafan 'am anà Piyer, a wa: «Zlak ayak pə cakay uno wa, iken Fakalaw. Anga ajalay nga anak ata nà, a nay ahay ù dō zənnen a wa, bina mbala a Mbərom ata bay.»

³⁴ Cəna, Yesu a ngaman ayak anà dō ahay, tə njavar anahan aya təke, a jan atan: «Kak dōwan a a nan sə pəruho azar nà, à mbəsak sə bayakan way anà nga anahan, à tavak dədom anahan mə zləngad awan, à pəruho azar. ³⁵ Anga kà nak anan anà dōwan a sa tam anan sifa anahan nà, i lize anan adəka. Əna dōwan a kə lizek anan sifa anahan anga nen, aday anga ləbara uno mugom a anan ata nà, i tam anan sifa anahan adəka. ³⁶ Bina, dō kà sak a njad anan way sə daliyugo a anan fok anà winen, aday sifa anahan a nà, kə lizek anan nə, sa gan dədəffa nà, ma mba asa anaw? Ibay! ³⁷ Awan a inde aday dō zənnen i var sə bəmbad anan sifa anahan nà, inde daw?»

³⁸ «Dō sə biten ahay nà, mi nes aya awan, aday tə mbədəhak anan ləen anà Mbərom. Aya əna, kak dōwan a kə gak waray sə dakay anan sləmay uno aday sə dakay anan 'am uno ahay nà, nen ni ga anan winen kəkəməw? A alay a aday na mak ahay tə mazlaḡ ana Bəbay uno Mbərom, aday tə maslay anahan cəncan aya ata nà, nen Wan su Dō dūkwen ni naa pəkan waray ì ide cite.»

9

¹ Yesu a ja asa, a wa: «Nen apan ni jak ikwen tə dīdem a hēna: Dowan aya inde à man a anan, ti mac mənǰəna sə canan anà bahay a Mbərom bay. Si bahay a Mbərom i nay ti canan tə məgala awan aday.»

Zek a Yesu a mbəda pə ide ana njavar anahan ahay

Mata 17.1-13; Lukas 9.28-36

² Pə dəba anahan a wa kutok, a ga luvon ahay mbərka nà, Yesu a gəba pə azar Piyer, Yakuba tə Yuhana, ta ján taayak à bəzlom a inde zəbor awan. A man ata kutok, zek anahan a mbəfahan atan pə ide. ³ Zana anahan a mbəda kwedekkwedek, a dav herre kə zalak. Dowan saa mba apan pə daliyugo sə banay zana kətanən nà, ibay.

⁴ Njavar anahan a maakan ataya, tə canan anà atə Eliya tə Musa tə sləray, tinen apan ti ja 'am tatə Yesu.

⁵ Piyer a jan à Yesu, a wa: «Miter, mənuko à man a anan nə sumor awan. Mi ngaray jawjawa ahay maakan: kərtek awan anga Musa, kərtek a ite anga Eliya, aday mədakwidok a nà, anga iken awan.» ⁶ Anga zlawan sa gan atan ata awan, Piyer a san way anahan a sa ja ata bay.

⁷ Pə dəba anahan a wa nà, mugudongudon a dazay, a van atan nga sərdədek. Aday 'am a ndəray ahay à mugudongudon ata wa, a wa: «Həna a anan nà, wan uno ləliwe uno awan. Slənen anan anan 'am anahan.»

⁸ 'Am ata a ndav cəna, njavar ataya tə canak anan à dowan sabay. Si Yesu a kərtektəkke pə cakay a tinen coy.

⁹ Tinen apan ti dazay à bəzlom ata wa mba, Yesu a jan atan, a wa: «Way a kwanay sə canan ahay à bəzlom wa ata nà, kâ si jen anan à dōwan bay, hus pə luvon uno nen, Wan su Do, saa slabakay à mæke wa ata awan.» ¹⁰ Njavar anahan ataya tə təmahak 'am ata awan, ta dər anan à mivél inde, əna tə cəce pi zek ahay wa asa: «I slabakay à mæke wa aday nà, 'am ata a nan sa ja nə maw?»

¹¹ Anga nan, tə cəce pə Yesu wa, ta wa: «Miter sə Tawrita ahay ta wa, Eliya i lahan anà Almasihu aday nà, angamaw?*

¹² A mbəđahan atan apan, a wa: «Acəkan! Eliya i lahay, i ndakay anan way ahay fok. Aday đukwen Deftere a Mbərom a wa bəlaray, si Wan su Do i ga đəce bayan awan, aday do ahay ti kədey anan nà, angamaw? ¹³ Nen apan ni jak ikwen: Eliya kà nak ahay, aday ta gak anan kawa a tinen sa gan may sa ga fok, kawa ana Deftere sa ja apan ata coy.»

Yesu a mbar anan wan a inde məhərvov a taa ban anan

Mata 17.14-21; Lukas 9.37-43

¹⁴ Yesu tə njavar anahan a maakan ataya tə dəzley ahay à man sə njavar anahan azar aya nà, tə canan anà do ahay bayak a ma van atan nga cərlew. Njavar anahan ahay tinen apan ti vad awiyaway pi zek tə azar sə miter sə Tawrita ahay. ¹⁵ Do ahay tə canan anà Yesu nà, a gan atan masuwayan tə mindel. Tə haway ahay pə cakay anahan ahahaw sa naa jan 'am: «Iken inde zay đaw?»

---

* **9:11** A Tawrita inde nà, abay Almasihu i sa nay ahay nà, Eliya i lahay aday.

16 Yesu a cæce pə njavar anahan ahay wa, a wa: «Kə vaden awiyaway tə tinen nə pa maw?»

17 Do kærtek à wulen su do ahay wa a mbədahan apan, a wa: «Na nak anak anan ahay ta wan uno. Məhərvov a vawan nga. A mba apan sa ja 'am tətibay, a ban panan 'am. 18 Məhərvov ata kà nak apan kwa aha dukwen, ata i ban anan à məndak bərav. Aday ata mumbof a rahan à 'am inde popo, i rac slan ngərəcəcəcəca, zek anahan a nà, a sərə anan sədœdœ. Na gak anan kem anà njavar anak ahay, aday tə rəzlay a wa məhərvov ata awan, əna ta mbak apan bay.»

19 Coy Yesu a jan atan, a wa: «Kwanay nà, adaf nga a kwanay ma kac awan kələdaw? Ni njahay tə kwanay, aday ni səmen anà way a kwanay ahay nə hus à siwaw? Hayak ikwen uno anan ahay wan a aday!»

20 Ta nan anan ahay wan ata pə cakay anahan a kutok.

Coy, wan ata a canan à Yesu nà, məhərvov ata a ban anan, a bal anan zek a wan ata tə məgala, aday a slahay à məndak. I ja mawa tumbolombolo pə yugo, aday mumbof à 'am inde popo bayak awan.

21 Yesu a cæce pə bəbay a wan ata wa, a wa: «Way a anan a dazlan sa gan nà, kwa siwaw?»

Dowan ata a mbədahan apan, a wa: «Kwa winen tə cədew awan. 22 Saray bayak a məhərvov a anan i ban anan, ata i slahay anan ù uko inde, kabay à a'am inde, aday â mac. Əna na gak nə kem, nà gak ĩ zek wa ite, kak ki mba apan nà, man umo zek ite.»

23 Yesu a mbədahan apan, a wa: «Ka ja, ka wa: “Kak ki mba apan” nà, angamaw? Pu do sa daf nga pə Mbərom nà, way ahay fok ta ga zek asanaw?»

²⁴ Coy bəbay a wan ata a zlah pi zek, a wa: «Ni daf nga pə Mbərom, əna ni mba apan sə daf apan nga gem fan bay. Kem, mo zek ite.»

²⁵ Yesu a canan à dō ahay dukwen tinen apan ti zlak ayak à man a tinen bayak awan. Cəna, Yesu a ngəraz pə apasay ata, a jan: «Iken apasay a sə dəngazl dō aday sa ban 'am pu dō wa a anan. Hayak à wan a anan wa! Kâ naa ma apan sa zla à winen inde kula sabay.»

²⁶ Natiya, apasay ata a zlah pi zek, a bal anan wan ata kəzlek kəzlek tə məgala, a nan ahay i zek wa bok. Wan ata nà, kawa ma mac a coy. Dō ahay bayak a tə bayak nə, winen kə məcak. ²⁷ Əna Yesu a bənan alay, a slabak anan. Wan ata a tavay jek.

²⁸ Natiya, Yesu a may ahay agay nà, njavar anahan ahay tə cəce panan taayak a tinen awan, ta wa: «Manay ma mba apan sə rəzlay anan wa məhərvov ata bay nà, angama kərtek anaw?»

²⁹ Yesu a mbədfahan atan apan, a wa: «Məgala hinen saa razl jəba sə məhərvov a anan nà, si sa ga nə amboh aday.»

Yesu a dakay anan amac anahan tə aslabakay anahan à məke wa asa

Mata 17.22-23; Lukas 9.43-45

³⁰ Natiya, pə dəba anahan a wa kutok, atə Yesu tə njavar anahan ahay tə mbəsak Kaysariya Filipi, ti takas daliyugo sə Galile. A nan à Yesu nà, dōwan à san anan winen à man ata bay, ³¹ anga a nan sə təkəren atan anan 'am a anan.

A jan atan kutok, a wa: «Nen Wan su Dō nà, ti varan nen à alay inde anà dō sə daliyugo ahay, aday dō ataya ti vad nen à məke. Pə dəba anahan a

wa, ni i slabakay ahay à mæke wa pə luvon maakan awan.»

³² Əna njavar anahan ataya tə sənək nga sa 'am anahan a sa jan atan ata bay, aday đukwen zlawan a gan atan sə cəce panan 'am anahan ata re.

Wayə sə zalay đo hinen tə məduwen à bahay a Mbərom inde anaw?

Mata 18.1-5; Lukas 9.46-48

³³ Natiya awan, atə Yesu tə njavar anahan ataya tə dəzle à Kafarnahum kutok. Ta zla ù doh a Yesu sə njahay uda ata nà, Yesu a cəce patan wa kutok, a wa: «Kə vəden ahay awiyaway sa 'am sa ma à cəved wa anaw?»

³⁴ Đəkdek njavar anahan ataya tə mbəđahak anan apan bay. Anga abay pə cəved wa ata nà, tə vəđak ayak apan awiyaway nə pa 'am sa jəka, à wulen a tinen wa nà, wayə məduwen a sə zalay đo anaw?

³⁵ Coy Yesu awan a njahay, aday a ngaman ayak anà njavar anahan a kuro nga cew ataya pə cakay anahan awan, a jan atan, a wa: «A nan à đowan a sə təra đo mama'am a nà, â təra anan nga anahan nà, đo məđakwidok awan, â gan mer su way à đo ahay fok.»

³⁶ A ngaman ayak anà wan cəđew awan, a tavay anan à mamasl pa 'am a tinen, a ban anan həmbok. A jan anà njavar anahan ataya kutok, a wa: ³⁷ «Kuwayə kà sak a təma jəba sa wan kawa həna anan ataya kərtek a anga sləmay uno nà, đowan ata a təma nə nen awan. Aday đowan a kə təmahak nen ite nà, a təma nà, nen a taayak sabay. A təma nə Mbərom, đo sə slənay ahay nen ata re.»

*Do sa nak uko ide bay nà, winen do a mənuko
Lukas 9.49-50*

³⁸ Yuhana a jan anà Yesu kutok, a wa: «Miter, ma tak anan à nga anà dōwan a inde winen apan i razl apasay lelibay aya à do ahay wa tə sləmay anak. Əna mə gafak anan 'am, anga winen do a mənuko bay.»

³⁹ Cəna, Yesu a mbədfahan apan, a wa: «Kê gifen anan 'am bay. Anga kuwaya kà gak masuwayan sə way tə sləmay uno nà, pə dəba i mba apan sa ja upo 'am lelibay a kwayan'a bay. ⁴⁰ Do aday a nak uko ide bay ata nə, winen nə do a mənuko asanaw! ⁴¹ Nen apan ni jak ikwen tə dīdem a həna: Kuwaya kə varak ikwen a'am sa sa mənjoek anga kwanay do ana Almasihu ahay nà, i təma magwagway anahan tə dīdem awan.»

*Way sə fakay do ahay i ines inde
Mata 18.6-9; Lukas 17.1-2*

⁴² Natiya, Yesu a ja asa, a wa: «Kak do kà vak atan saray pə cəved anà do cəfəw anaya sa dəf upo nga ata nà, suwan pə winen tē banan van à dungo, aday tē larak anan ayak à bəlay inde. ⁴³ Kak alay anak i sapat iken i ines inde nà, gad anan. Suwan sa zla à bahay inde pə cakay a Mbərom iken ma gad alay awan, tə winen aday ki i zla à məke sə mərda inde, man aday uko a mbacay itəbay ata tə alay aya cew nà, na. [⁴⁴ A man ata nà, mətunay ahay ta mac bay, uko dukwen a mbacay bay.] ⁴⁵ Kabay, kak saray anak i sapat iken i ines inde nà, gad anan. Suwan sa zla à bahay inde pə cakay a Mbərom tə saray anak slangalan a, tə winen aday ki i zla à məke sə mərda inde saray anak ahay səndaḅ cew

nà, na. [⁴⁶ A man ata nà, mətunay ahay ta mac bay, uko đukwen a mbacay bay.] ⁴⁷ Matanan re, kak ide anak i sapat iken sa ga ines nà, ndaha anan. Suwan sa zla à bahay inde pə cakay a Mbərom tə ide anak a kərtek mbiyan'a, ta sa zla à məke sə mərda inde, tə ide anak aya cew maya nà, na. ⁴⁸ A man ata nà, mətunay ahay ta mac bay, uko đukwen a mbacay bay.

⁴⁹ «Tə đidəm a nà, azanan nə kuwaya i təra lele, kawa sluwed ma ga zətene awan, anga dəcə i guce ines a tinen ahay, kawa uko sə guce ruhom pə rəsłom wa. ⁵⁰ Zətene awan aday nà, way lele awan, əna kak zətene awan a vad sabay kəma, ki ma anan apan avad anahan a nə ta maw? Bugol bay, təren adəka nà, dō ma ga zətene ma vad aya awan. Kwanay a fok, njihen zay tə kuwaya.»

10

Atətak way pa 'am sa razl uwar Mata 19.1-12; Lukas 16.18

¹ A mbəsak Kafarnahum kutok, a slabak, a zla way anahan tə daliyugo sə Yahudiya. A takas zlınder sə Urdon. A man ata awan, dō ahay tə halan nga pə cakay asa, aday Yesu a tətakan atan anan way kawa anahan sa taa ga ata awan.

² Azar sə Farisa ahay ta náy ahay pə cakay anahan. Tə cəcə panan way, anga a nan atan abay sa ban anan pə kwande. Ta wa: «Tawrita kə varak anan cəved anà mungol sa razl anan uwar anahan đaw?»

³ Yesu a mbəđahan atan apan, a wa: «Musa a jak ikwen nà, kəkəməw?»

⁴ Tinen tə mbəɖahan apan, ta wa: «Musa a ja nà, ki vinde ɖerewel à alay inde anà uwar aday sa razl anan.»

⁵ Yesu a jan atan asa, a wa: «Anga akuray nga a kwanay a kə zalak, Musa a saa varak ikwen cəved sə vinde ɖerewel nà, na. ⁶ Cəkəbay, à dɛlen anahan a inde dukwen nà, matanan bay. “Mbərom a ndakay ɖo nà, mungol tə uwar. ⁷ Anga nan, ɖo mungol a i mbəsak anan bəbay anahan tə may anahan, i hədek pə cakay ana uwar anahan. ⁸ Cew maya a tinen a ti təra nà, zek kərtektəkke coy.*” Ti naa təra kula inde zek cew sabay. Ti təra zek kərtek sə coy. ⁹ Anga nan kutok, way a Mbərom sə japay anan ata nà, ɖowan à sa gəzla anan kula bay.»

¹⁰ Ta zla ù doh tə njavar anahan ahay nà, tə cəce panan 'am ata taayak maza asa. ¹¹ Yesu a mbəɖahan atan apan, a wa: «Kak ɖowan kə rəzlak anan uwar anahan, aday kə gəbək uda uwar hinen, ɖowan ata kə gak mədigwed pə uwar a mama'am ata awan. ¹² Matana awan, kak uwar kə mbakak anan mbaz anahan, aday ɖo hinen kə gəbək anan ite nà, uwar ata kə gak mədigwed cite re.»

Yesu a ɖaf ngama pə gwaslay ahay

Mata 19.13-15; Lukas 18.15-17

¹³ Natiya, pə dəba anahan a wa kutok nà, ɖo ahay ta nan anan ahay gwaslay cacəɖew aya anà Yesu, anga aday à ɖaf patan alay sə ngama. Əna njavar anahan ahay ta ca apan ɖo ahay tinen apan ti nay anan ahay gwaslay ahay ata nà, ta ma nga sə gafan

---

* **10:8** Ca pə Laataanooji 1.27, 2.24.

'am anà dō ataya awan. ¹⁴ Yesu a canan cəna, a ga mivél pə njavar anahan ahay, a jan atan, a wa: «Mbəsiken anan ahay gwaslay ahay, kâ gifen atan 'am sa nay ahay pə cakay uno bay, anga bahay a Mbərom mə lavay zek a adəka nà, anà dō sa ga minje tə tinen anaya ata awan. ¹⁵ Nen apan ni jak ikwen tə didem a həna: Kuwaya kə təmahak Mbərom bahay anahan kawa wan cədew bay nà, Mbərom i ga apan bahay kula itəbay.»

¹⁶ Coy, a ra atan, a ban atan pi zek həmbok, a dəfan atan alay pa nga, a gan atan amboh.

Do zlıle awan

Mata 19.16-30; Lukas 18.18-30

¹⁷ Yesu a ban cəved anahan sa zla way anahan. Dowan inde a haway apan ahahaw. A dukwen gərmec ù vo anà Yesu, a cəce panan: «Miter lele a anan, ni ga nə ma aday ni saa njad sifa sa ndav bay ata anaw?»

¹⁸ Yesu a mbədahan apan: «Ka wa nen lele a nà, angamaw? Dowan inde lele ibay, si Mbərom a kərtek. ¹⁹ Ka san nga sa 'am a Mbərom mə baslay aya zle asanaw? Kâ vad nga su dō bay, kâ ga mədıgwed bay, kâ ga akar bay, kâ gad mungwalay pu dō bay, kâ ran mindel ù dō bay, dəfan apan anà atə bəbay anak tə may anak.†»

²⁰ Dowan a zlıle ata a wa: «Miter, 'am ataya fok nà, nə bənak atan lele, kwa à alay a nen cədew a mba.»

²¹ Yesu a zəzor anan lele, a pəlay anan cəvedabay. A jan, a wa: «Wita nà, a mbakak way kərtektəkke. Zla, sukom anan way tə way anak ahay fok, aday varan anan dala awan anà dō

---

† 10:19 Ca pə Gurtaaki 20.12-16; Tooktaaki Tawreeta 5.16-20.

mətawak aya awan. Matanan kutok, ki i njad zlile anak à mburom. Aday hayak, pəruho azar.»

²² A sləne 'am ataya cəna a tacay pə idé sərat, a cəban, a zla way anahan, anga winen zlile awan.

²³ Yesu a ca pə dō ahay tə idé tuwwe, a jan anà njavar anahan ahay, a wa: «Wuna! Ma dan 'am awan anà dō zlile awan sa zla à bahay a Mbərom inde.»

²⁴ 'Am ata nà, a gan anà njavar a Yesu ahay wadan wadan. Əna Yesu a jan atan asa, a wa: «Dəna uno ahay, ma da 'am a sa zla à bahay a Mbərom inde! ²⁵ Kə sənən apan zle, zlugweme i ndərmađ tə məke sə ləpəre nà, i ga zek bay. Əna ma da 'am a sə zalay way ata nà, dō sə zlile sa zla à bahay a Mbərom inde ata awan.»

²⁶ A gan atan masuwayan bayak a asa, tə cəce pi zek ahay wa: «Kak sə matanan cukutok nə, waya saa mba apan saa tam aday sa zla à bahay a Mbərom inde anaw?»

²⁷ Yesu a zəzor atan asa, a wa: «Pu dō zənzen a nà, i ga zek kula bay, əna pə Mbərom nə a ga zek ca. Anga pə Mbərom nà, way ahay fok a ga zek.»

²⁸ Piyer a dazlan sa jan kutok, a wa: «Manay həna nà, mə mbəsakak anan way a manay ahay fok sə pərahak azar bidaw?»

²⁹ Yesu a jan, a wa: «Nen apan ni jak ikwen tə didem a həna: Kuwaya kə mbakak doh anahan, kabay mərak anahan ahay, kabay may anahan, kabay bəbay anahan, kabay gwaslay anahan ahay, kabay guvo anahan ahay, anga nen aday anga ləbara uno a mugom a nà, ³⁰ i i njad anan uda saray səkat həna à anjahay anahan pə daliyugo a anan inde: doh ahay, mərak ahay, may ahay,

gwaslay ahay, guvo ahay à yime inde, pi zek tə ajugwar 'am sə daliyugo a təke fok. Aday pə uho saa nay ata dukwen, i njad sifa sa ndav bay ata awan. ³¹ Anga aday kutok nà, dō sa lah pa 'am həna ataya bayak a ti i təra dō mə dədəba aya cite asa. Aday dō sə dəba ahay bayan a, azanan ti i təra dō ma lah aya ite.»

Yesu a dakay anan amac anahan ta sə slabakay anahan asa

Mata 20.17-19; Lukas 18.31-34

³² Atə Yesu tə njavar anahan ahay, tinen pə cəved ti zla à Urəsalima. Yesu, winen a nà, pa 'am, dō azar a nə pə dəba. Njavar anahan ahay tinen apan ti jəjar, aday zlawan a gan à man su dō sə pərahan atan azar ataya re.

Natiya, Yesu a ngaman à njavar a kuro nga anahan a cew ataya taayak, a jan atan way saa təra apan ata awan.

³³ A wa: «Sənen anan həna, mənuko apan dī zla à Urəsalima. A man ata awan, ti varan nen, Wan su Do, à alay inde anà bahay sə gədan dongo anà way ahay anga Mbərom, aday anà miter sə Tawrita ahay. Ti go sariya aday sa vad nen, ti varan nen à alay inde anà dō sə pəra ahay. ³⁴ Tinen ite ti mbasay upo, ti cəre upo məne, ti ndabay nen, ti vad nen kutok. Pə dəba a wa nà, ni i slabakay ahay à məke wa pə luvon maakan anahan awan.»

Atə Yakuba tə Yuhana tə cəce way pə Yesu wa

Mata 20.20-28

³⁵ A njahay pə dəba wa mənjoek nà, atə Yakuba tə Yuhana, wan ana Zebede ahay, tə hədəken ayak pə cakay ana Yesu. Ta jan, ta wa: «Miter, way inde a nan umo mi cəce aday ki gan umo anan.»

³⁶ Yesu a cæce patan wa: «A nak ikwen na ga anga kwanay hæna næ maw?»

³⁷ Tæ mbædahan apan: «Ka sak a njahay à man sæ bahay anak inde azanan nà, a nan umo næ, daf manay, do kærtek a à alay puway anak inde, do hinen dukwen à alay gula anak inde ite.»

³⁸ Yesu a jan atan: «Kæ sænen way a kwanay a sæ cæce ata bay jiya awan. Ki mben apan sa sa mændolor sæ dæce uno sa saa sa daw? Ki tæmihen sa ga baptisma kawa anuno saa ga ata daw?»

³⁹ Tæ mbædahan apan, ta wa: «Ha, mi mba apan!»

Yesu a wa: «Tæ didem awan, ki i sen mændolor sæ dæce kawa anuno saa sa, ki i gen baptisma kawa anuno saa ga. ⁴⁰ Əna anjahay à alay puway uno, kabay à alay gula uno nà, nen saa var apan cæved a bay. Man ataya mæ lavay zek aya nà, anà do a Mbærom sæ walay atan saa njahay apan ataya awan.»

⁴¹ Njavar a Yesu a azar ataya kuro tæ slæne læbara ana atæ Yakuba tæ Yuhana cæna, ta ma nga sa ga patan mivel. ⁴² Anga nan, Yesu a ngaman atan ayak fok pæ cakay anahan awan, a jan atan, a wa: «Kæ sænen zle, do ahay ta ca pa nga a tinen kawa bahay sæ daliyugo ahay ata nà, tinen ti ga bahay pæ do ahay næ tæ mægala. Do sæ lavan nga anà do ahay dukwen, tinen ta ka anan næ mægala a tinen ahay. ⁴³ Cækabay, à wulen a kwanay nà, way ataya tæ tæra itæbay. Adæka bay, a nan anà dowan a sæ tæra do mæduwen a cæna, à gan mer su way anà do azar aya awan. ⁴⁴ Aday, kak do a kwanay a kærtek a a nan sæ tæra do mama'am a cæna, à tæra bile sæ do ahay fok. ⁴⁵ Anga nen Wan su Do na nay ahay nà, aday do ahay tû go mer su way bay, əna na nay

ahay aday sa gan mer su way anà dō ahay adəka, ni var anan sifa uno saa bəmbaday anan ahay man sə dō ahay à amac wa.»

Yesu a mbar anan hufof a inde tə ngaman Bartime

Mata 20.29-34; Lukas 18.35-43

⁴⁶ Pə dəba anahan a wa, Yesu tə njavar anahan ahay tə dəzle à Yeriko nà, ta zla à wulen su doh ata wa tu dō ahay bayak tə pərahak atan azar. Tinen apan ti zla kutok, dōwan inde hufof awan, winen mən jahay a sə dubok way pə cakay cəved. Dōwan ata nà, tə ngaman Bartime, wan a Time. ⁴⁷ A sləne Yesu sə Nazaratu winen apan i zla ta man ata cəna, a dazlan sa zlah, a wa: «Yesu, wan ana Dawuda, amboh! Nà gak i zek wa ite!»

⁴⁸ Dō ahay bayak a tə gafan 'am, ta jan nà: «Tacay 'am! Njahay tete.»

Əna dōwan ata a ngam sə təma 'am a tinen ata bay jiya awan. A ma nga sə zakay anan sa zlah tə məgalak adəka, a wa: «Wan ana Dawuda, amboh! Nà gak i zek wa ite!»

⁴⁹ Yesu a sləne cəna, a tavay jek, a jan anà njavar anahan ahay nà: «Ənga, ngimen anan ayak à nay à man uno awan.»

Tə ngamàn à dōwan ata kutok, ta jan: «Slabak! Kə jəjar bay. Ban mivel. Winen apan i ngamak adəka!»

⁵⁰ Dōwan ata a slabak hərom, gem larak ayak gwedere anahan pi zek wa, a nay pə cakay a Yesu kutok.

⁵¹ Coy Yesu a cəce panan, a wa: «A nak nà gak nə maw?»

Dowan a hurof ata a mbəđahan apan kutok, a wa: «Amboh, Miter. Ni gan may nà, təbo anan ide uno ite.»

⁵² Yesu a jan: «Ki mba apan sa zla way anak. Anga kə đəfak upo nga, kə mbərak.»

Cəna ide anahan a təba ngurret, a canan ide zle lele. A pərahan azar anà Yesu, aday ta zla pi zek jiya awan.

11

Yesu a zla à Urəsalima

Mata 21.1-11; Lukas 19.28-40; Yuhana 12.12-19

¹ Atə Yesu tə njavar anahan ahay tə dəzle bəse tə Urəsalima, defefe tə wulen su doh sə Baytifaji tə Baytiniya, pə cakay ana culok sə ngaman Ulivet ata nà, a slan njavar anahan ahay cew, ² ta sa jan atan, a wa: «Zlen à wulen su doh a tiya pa 'am a kwanay ata awan. Kə dəzlen à man ata nà, ki ten anan à nga anà wan sə zungo a inde ma ban awan, aday dowan kə jənak apan kula bay re. Natiya, pəsiken anan ahay, aday hayak ikwen anan ahay. ³ Kak dowan kə cəcihek pikwen wa, kə jak ikwen: “Ki i gen anan maw?” nà, mbəđihen anan apan nə: “Bahay a gan may. I may anan ahay həniniye.”»

⁴ Ta zla kutok. Tə dəzle cəna, tə njadək anan ayak wan sə zungo ata ma ban a pə gərved sə məsudoh a inde. Tə dazlan sə pəsak anan cəna, ⁵ do mə tavay aya inde à man ata tə cəce pə njavar a Yesu ataya wa: «Kə pəsiken anan wan sə zungo a nà, ki gen anan maw?»

⁶ Njavar a ataya tə mbəđahan atan apan kawa ana Yesu sə təkəren atan ata awan. Tə dazlan sə mbəsak atan kutok. ⁷ Ta nan anan ahay zungo ata

anà Yesu kutok, tə wadaɸ apan zana a tinen ahay. Yesu a njahay apan. ⁸ Yesu winen apan i zla nà, do ahay tə bəbot zana a tinen ahay pə cəved ite, aday do a azar aya tə ngərway ahay alay si sé ahay à guvo wa, tə bəbot cite.* ⁹ Do sə lahan pa 'am anà Yesu ataya, tatə do sə dəba ahay fok ta zlah, ta wa: «Həren anan nga anà Mbərom! Mbərom â ɸaf alay sə mazlaɸ anahan pu do saa nay tə sləmay anahan ata awan. ¹⁰ Mbərom â ɸaf alay sə mazlaɸ anahan pə bahay ana Dawuda, bije ana mənuko, bahay anahan saa nay ata awan. Həren anan nga anà Mbərom à bagəbaga mburom!»

¹¹ Coy, aday Yesu a dəzle à Urəsalima kutok, a zla ù doh sə mazlaɸ a Mbərom. A ca ide tuwwe pə way ahay fok nà, a zla way anahan à Baytiniya tə njavar anahan a kuro nga cew ataya, anga suko kà gak kə zalak.

Yesu a tahasl anan buway a inde

Mata 21.18-19

¹² Sidew a kutok, tinen apan ti nay ahay à Baytiniya wa nà, may a han pə Yesu. ¹³ A canan ayak à buway pa 'am a tinen dərən mba nà, a ga apan ɸukwen wan i ga inde, anga winen tə daslam a lele. A hədəken ayak pə cakay lele, a zlan ayak ù vo nà, a njad apan nə daslam a ɸəkɸek, anga aday ɸukwen alay sə wahay wan ana buway bay. ¹⁴ Yesu a jan 'am anà buway kawa anà do, a wa: «Dowan â saa tukom wan anak kula sabay!» Njavar anahan ahay ɸukwen tə slənek 'am ata awan.

---

* **11:8** Andakay anan cəved matanan anga sə təma mbəlok mə zakay a kawa bahay.

Yesu a razl do sa ga masa ahay u doh sa mazla6 a Mbərom wa

Mata 21.12-17; Lukas 19.45-48; Yuhana 2.13-22

¹⁵ Tə dəzle à Urəsalima maza nà, Yesu a zla u doh sa mazla6 a Mbərom. A man ata nà, do sa sukom anan way tə way ahay inde, pi zek tə do sa sukom way ahay fok. Cəna, a ma nga sə bəlay atan ahay uho. A fakay anan tabal su do sa bəmbad dala ahay, pi zek ta man sə njahay su do sa sukom anan way tə kurkudok ahay fok re. ¹⁶ A gafan 'am anà do ahay sə takasay anan gala su doh sa mazla6 a Mbərom tə way a pa nga. ¹⁷ Aday a tətakan atan anan way ta sa jan atan, a wa: «Mə vinde a à Deftere a Mbərom inde bidaw: “Ti ngaman anà doh sa mazla6 uno nà, doh sa ga amboh su do su kon ahay kəzlek.†” Aday kwanay kə təren anan həna, lar su do sə ngəzar do ahay a nə kəkəmw?‡»

¹⁸ Bahay sə gədan dungo anà way ahay anga Mbərom, tə miter sə Tawrita ahay, tə sləne 'am ata cəna, ta ma nga sə pəlay wurwer sa vad anan wa Yesu. Tə jəjaran à man su do awan, anga azar su do a nà, atətak way a Yesu a zlan atan nga.

¹⁹ Luvon a ga cəna, atə Yesu tə njavar anahan ahay ta zla way a tinen à Urəsalima wa.

Buway mə kuray awan - adaf nga pə Yesu ta sə aga amboh

Mata 21.20-22

²⁰ Sə duwdew, atə Yesu tinen apan ti zla way a tinen, tə canan anà buway ata, kə kurak sokokkwa tə sləlay a təke. ²¹ A man ahay à nga inde anà Piyer,

---

† 11:17 Ca pə Esaaya 56.7. ‡ 11:17 Ca pə Yereimiya 7.11.

a jan anà Yesu: «Miter, ca pə buway a anan, iken sə tahasl anan ata, kə kurak sokok fok.»

²² Yesu a mbədahan atan apan, a wa: «Sənen a kutok, dəfen nga pə Mbərom. ²³ Nen apan ni jak ikwen tə dīdem a həna: Do kà sak a jan à bəzlom a anan: “Slabak à man a anan wa, zla à bəlay inde” nà, aday kə jəjarak bay, kə gudicek bay, kə dəfak apan nga cəna, i təran kawa anahan sa dəf apan nga ata acəkan. ²⁴ Anga nan, nen apan ni jak ikwen, kə cəcihen way à amboh a kwanay inde nà, dəfen apan nga. Ki njiden anan coy, aday i tərak ikwen acəkan. ²⁵ Kak kə tiven sa ga amboh coy, aday way kə mak ikwen ahay à nga inde, way inde a cəbak ikwen pu dō nà, pəsen anan anan, anga aday Bəbay a kwanay winen à bagəbaga mburom ata à pəsak ikwen anan ines a kwanay ahay re. [²⁶ Əna aday, kak kə pəsen anan anan ines a mərak a kwanay ahay bay nà, Bəbay a kwanay winen à bagəbaga mburom dukwen i pəsek ikwen anan ines ahay bay ite re.]»

Sə varan məgala anà Yesu sa ga awan aya nə wayaw?

Mata 21.23-27; Lukas 20.1-8

²⁷ Ta may ahay à Urəsalima kutok. Yesu a zla sa bar ù doh sə mazlaḅ a Mbərom nà, bahay sə gədan dundo anà way ahay anga Mbərom, pi zek tə məced sə Yahuda ahay tə hədəken ayak pə cakay anà Yesu. ²⁸ Tə cəce panan: «Ka ga way anak a anan ataya nə tə məgala ana wayaw? Sə varak cəved sa ga kətanen nà, waya kərtek anaw?»

²⁹ Yesu a mbədahan atan apan: «Nen dukwen ni cəce pikwen wa way kərtek. Kə mbəfihen uno

apan aday. Ata nen ni jak ikwen ite, na ga way a anaya tə məgala a wayaw nà, na. ³⁰ Sə slənay anan ahay Yuhana sa gan bap̄tisma anà dō ahay nə wayaw? Mbərom dāw, kabay dō zənzen a dāw? Mbədihen uno ahay apan.»

³¹ Tinen ite, tə mbəda 'am pi zek a tinen awan, ta wa: «Di jan həna nà, kəkəməw? Kak dā sak a jəka, Mbərom sə slənay anan ahay nà, i jak uko asa: “Kak kə sənən apan zle cukutok nà, kə dəfen apan nga bay nə angamaw?” ³² Aday kak dā sak a jəka, dō zənzen a sə slənay anan ahay nà, ata guko ngatay!» Tə jəjar ta man su dō awan, anga dō ahay fok ta ca pə Yuhana nà, kawa dō maja'am a Mbərom acəkan. ³³ Anga nan kutok, tə mbədahan apan anà Yesu, ta wa: «Ma san bay!»

Yesu a wa: «Kak sə matanan cukutok ata nà, nen dūkwen ni dākak ikwen anan dōwan a sə vuro məgala sa ga mer su way anaya bay re.»

12

Jike pu dō sa ga mer à guvo ahay

Mata 21.33-46; Lukas 20.9-19

¹ Yesu a dazlan sa jan 'am tə jike anà dō ahay, a wa: «Dowan a inde a jule təroz à guvo. A ga apan jal, a daf uda kudom məduwen a sa zlaḅ uda wan si sé. A dēzl uda lagad zəbor awan anga dō sa ba anan guvo ata awan. A mbakan anan guvo à alay inde anà dō si mer su way ahay, a zla way anahan à man dāren awan.

² «Alay a a sla kutok, dō ahay tinen apan ti ban təroz nà, bahay sə guvo a slənay ahay dō saa təmahan anan ayak mbala anahan. ³ Dō sə guvo ahay tə canan anà dō maslan ata cəna, ta ban anan,

ta ndazl anan ledæddfe. Tə mbəsak anan, a zla agay alay kəray awan. ⁴ Bahay sə guvo a slənay ahay dō maslan maza awan. Ta ban anan, ta gan mbəlak pə nga, tə walay panan agənah pəleslesle. ⁵ Bahay sə guvo a slənay njavar maza asa re. A saa dəzle pə winen kutok nà, ta vad anan bəskol. Matanan, bahay sə guvo kə slənak dō ahay nə bayak awan. Ta ndazl anan dō hinen ahay, aday ta vad atan azar aya nà, na.

⁶ «A mbakan anà bahay sə guvo nà, wan si zek anahan awan kərtektəkke, aday wan ata dukwen ləliwe anahan awan. A slənay anan pə cakay su dō si mer su way anahan ahay à guvo anahan ata awan. A jalay nà: “Anga wan si zek uno dəgerger nà, ti dəfan apən ite.”

⁷ «Cəkəbay dō sa ga mer ahay ta ja à wulen a tinen inde, ta wa: “Sa naa pa 'am sə guvo a adəka nə winen awan. Bənuke anan, vədūke anan. Ata guvo a anan i təra a mənuko.” ⁸ Ta ban anan, ta vad anan acəkan. Tə laray anan məsinde awan à guvo wa əgem.»

⁹ Yesu a cəce: «Bahay sə guvo ata nà, i ga nə maw? Tə didem a nə, i may ahay agay, i lize anan dō sa ga mer à guvo anahan ataya fok. Aday i varan anan guvo ata anà dō maza aya awan. ¹⁰ Kəmaya! Kə jingen 'am ana Deftere a Mbərom a anan itəbay kələdaw? Deftere a wa:

“Kon mbala ana dō sa dēzl way ahay sa lar anan ata nà,
sə təra kon sə mide lele adəka nà, winen.

¹¹ Sa ga way ata dukwen, zek ana Mbərom Fetek awan.

Way ata a gak uko masuwayan pə ide.*»

¹² Do sə njahan pa 'am wa anà Yahuda ahay tə sləne 'am ataya, tə pəlay cəved' saa ban anan, anga ta san zle Yesu a ja jike sa 'am ata nà, pə tinen. Əna tə jəjaran anà dō ahay. Anga nan re, tə mbəsak anan Yesu, ta zla way a tinen.

Jangal anà bahay sə Ruma

Mata 22.15-22; Lukas 20.20-26

¹³ Ta slan dō ahay à wulen sə Farisa ahay wa, tu dō ana Hiridus ahay, aday ta saa ban anan Yesu à balay sa 'am anahan aya awan. ¹⁴ Ta jan, ta wa: «Miter, ma san zle, iken nə dō dīdem awan. Kə jəjaran anà 'am sə dō ahay bay, kə zəzor way sə wuted' ide itəbay re. Kə dakay anan cəved' a Mbərom dukwen tə dīdem awan kawə anahan sa ja. Həna nà, dakan umo anan. Cəved' inde sə varan jangal anà bahay sə Ruma daw? Bəzi mē varan bay daw?»

¹⁵ Yesu a san pə mbađəmbada a tinen a zle. A jan atan: «Ki ngen upo balay angamaw? Viren uno ahay karanga, na ca apan aday.»

¹⁶ Tə varan ahay karanga awan.

A cəce patan wa: «Pə karanga a anan nà, mezeze a wayaw, aday mə vinde apan nà, sləmay a wayaw?»

Tə mbədahan apan, ta wa: «Wita nà, mezeze tə sləmay ana bahay sə Ruma.»

¹⁷ Yesu a jan atan, a wa: «Lele, kak matanan cukutok nà, viren anan anan way ana bahay sə Ruma anà bahay sə Ruma, aday way a Mbərom anà Mbərom a ite.»

---

* **12:11** Ca pə Jabuura 118.22-23.

Anahan sə mbəda apan kətanən ata, a gan atan masuwayan.

Aslabakay à məke wa

Mata 22.23-33; Lukas 20.27-40

¹⁸ Azar su do aya inde, tinen Saduki ahay, ta nay ahay pə cakay a Yesu sə cəce panan 'am. Tinen a aday nà, ta wa do kə məcak nə i slabakay ahay sabay. Tə cəce 'am a anan pə Yesu wa, ta wa: ¹⁹ «Miter, Musa kə vindek umo, a wa: “Do kə məcak aday kə mbəsakak uwar mənjàna wan nà, mərak a məsinde á gəba anan mədukway sə uwar awan aday ti wahan mægije anà dowan a ma mac ata awan.†” ²⁰ Matanan, dowan aya inde cuwbe, tinen tə mərak ahay. Do zek məduwen awan, a gəba uwar, a mac mənjàna sa njad panan wan. ²¹ Do sa mban apan a hədek anan uwar ata mədukway awan. Winen ite a mac mənjàna wan re. Do mə slala maakan awan a hədek anan uwar ata ite re. ²² Hus a dukoy pu do tə bahay cuwbe awan kutok, kə məcak re. Aday uwar ata dukwen kə məcak re. Tə mbəsakak wan uho kwa kərtek bay re. ²³ Aday həna azanan kutok nà, pə luvon saa slabakay ahay à məke wa ata nà, uwar ata i təra nə uwar a wayaw? Bina cuwbe a tinen a, tə gəbak anan pa sə uwar a re.»

²⁴ Yesu a mbədahan atan apan, a wa: «Kwanay apan ki zluwen à cəved wa, anga kə sənən Deftere a Mbərom bay, kə sənən məgala ana Mbərom bay re. ²⁵ Do ahay ti slabakay à məke wa nà, kwa do mungol aya awan, kwa do uwar aya dukwen, ti i gəba zek ahay sabay fok. Anga ti i təra à mburom

---

† 12:19 Ca pə Laataanooji 38.8; Tooktaaki Tawreeta 25.5-10.

nà, kawa maslay a Mbərom ahay. ²⁶ Əna aday, 'am sə slabakay ana dō ma mac aya à məkə wa nà, kə jingen Deftere a Mbərom kula itəbay daw? Mbərom a jan ahay anà Musa, ù uko sə vərəgaz† wa nà: “Nen Mbərom ana Ibərahima, Mbərom ana Isiyaku, aday Mbərom ana Yakob” ba? ²⁷ Mbərom, winen nà, Mbərom su dō ma mac aya bay, əna winen Mbərom su dō tə sifa aya awan. Anga nan kə zluwen à cəved wa adəka bugol.»

*Mama'am sa nga sa 'am mə baslay aya awan
Mata 22.34-40; Lukas 10.25-28*

²⁸ Əna, miter sə Tawrita inde à man ata awan, kə slənek avad uway sa 'am a tinen ata awan. A ca pə Yesu sə mbədahan apan anà Saduki ahay ata lele. A nay, a cəce panan, a wa: «Nga sa 'am mə baslay aya fok nà, wura məduwen a aday a zalay azar aya anaw?»

²⁹ Yesu a mbədahan apan: «Sə təra mama'am sa nga sa 'am mə baslay a nà: “İken Isəra'ila, pak sləmay. Mbərom Fetek, Bahay a mənuko, winen kərtek bahay awan. ³⁰ Pəlay anan Mbərom Fetek, Bahay anak, tə mivəl anak a təkə, tə apasay anak a təkə, tə abayak nga anak a təkə, aday tə məgala anak a təkə.Ş” ³¹ Nga sa 'am mə baslay a tə bahay cew a nə hənə: “Pəlay anan dō sə cakay su doh anak kawa iken sə pəlay anan nga anak ata awan.*” Nga sa 'am inde mə baslay awan saa zalay hənə anaya nà, ibay.»

---

† **12:26** Vərəgaz: uko a ban ù vo sə way, aday winen ma gad a bay. Ca pə Gurtaaki 3.2-4, 6, 15-16. § **12:30** Ca pə Tooktaaki Tawreeta 6.4-5. * **12:31** Ca pə Farillaaji Lewiŋko'en 19.18.

³² Miter sə Tawrita ata a jan, a wa: «Acəkan, miter, ka jak didek. Mbərom nə kərtek. Mbərom maza sa ga anan minje nə, ibay. ³³ Anga nan, lele nə, do zənzen i pəlay anan Mbərom nə tə mivəl anahan a təkə, tə abayak nga anahan a təkə, aday tə məgala anahan a təkə. Aday i pəlay anan do sə cakay su doh anahan kawa winen sə pəlay anan nga anahan ata awan. Sə təma sə dəfan apan anə 'am a anaya dukwen, a zalay way ma tak aya awan, tatə way mə waslay aya sə varan à Mbərom ataya fok.»

³⁴ Yesu a ca apan nə dowan ata kə mbəfahak apan lele tə mərike awan. A jan, a wa: «İken dərən tə bahay a Mbərom a bay!»

Pə dəba wa nə, kuwaya a jəjar sə cəce panan 'am maza awan.

Almasihu nə, wan a wayaw?

Mata 22.41-46; Lukas 20.41-44

³⁵ Pə dəba wa, Yesu winen apan i tətakan anan way anə do ahay ù doh sə mazlaḅ a Mbərom nə, a cəce, a wa: «Kəkəma aday miter sə Tawrita ahay ta jəka, Almasihu nə, wan ana Dawuda anaw?

³⁶ Dawuda ta nga anahan awan a ja tə məgala sə Apasay Cəncan awan, a wa:

“Mbərom Fetek a jan anə Bahay uno, a wa:

Njahay à day sə alay puway uno,

aday ni nahay anan do sa nak ide ahay,

ki ján patan tə saray.†”

³⁷ «Kak Dawuda a ngaman anə Almasihu nə “Bahay uno” bugol nə, winen i saa təra wan ana Dawuda nə, kəkəma asanaw?»

---

† 12:36 Ca pə Jabuura 110.1.

Do ahay bayak a tə sləne 'am a Yesu ata tə ataslay mível awan.

*Bənen nga a kwanay pə miter sə Tawrita ahay wa
Mata 23.1-36; Lukas 20.45-47*

³⁸ A atətak way anahan ataya inde nà, a jan atan, a wa: «Bənen nga a kwanay pə Miter sə Tawrita ahay wa, anga a nan atan sa bar nà, tə rəkot aya awan, aday dukwen ta gan may nà, do ahay ta jan atan 'am à kwasuko nà, tə akərdeh aya awan, à wulen sə do ahay inde fok. ³⁹ Tinen ù doh sə wazay ahay cəna, ta ca wa dukwen man zəbor aya awan. Ta zlak à man sa pa way nà, tə pəlay man sə njahay lele aya awan. ⁴⁰ Tinen apan ti ran mindel anà mədukway sə uwar ahay. Ti ngəzar patan wa doh a tinen ahay. Dukwen, pə ide su do ahay nà, tə zədeh amboh nə kawa do lele aya awan. Do matanan ataya nə, sariya a tinen a nà, ma da 'am awan.»

*Mədukway sə uwar a inde, a ndav pi zek sə varan
way anà Mbərom*

Lukas 21.1-4

⁴¹ Pə dəba anahan a wa kutok, Yesu a njahay à man sə do ahay sə pəkak ayak way à kukwar sə dala ù doh sə mazlaḅ a Mbərom ata awan. Winen apan i ca pu do sə pəkak ayak dala ataya awan. Do sə zlile ahay tə pəkak ayak dala bayak awan. ⁴² Coy, mədukway sə uwar a inde aday mətawak awan, a zlak ayak ite. A gucek ayak uda dala sərdəde aya cew, kawa sa ja nà, dala bayak a bay. ⁴³ Anga nan, Yesu a ngaman anà njavar anahan ahay, a jan atan, a wa: «Nen apan ni jak ikwen tə dīdem a həna: Mədukway sə uwar a mətawak a anan ata kə varak à kukwar sə dala inde nà, zal do ahay a

sa pak ataya fok. ⁴⁴ Anga do ahay fok ta var nà, mənjøek pə way a tinen a bayak a ataya wa. Əna mədukway sə uwar a anan ata, kwa â ga nə winen mətawak a dəp nà, kə ndəvak pi zek. Anga a var anan nà, ta sa pa way anahan a təke fok.»

13

Do manidə ahay ti i mbazl anan doh sə mazlaḅ a Mbərom

Mata 24.1-2; Lukas 21.5-6

¹ Yesu a nay ù doh sə mazlaḅ a Mbərom ata wa cəna, do kərtek à wulen sə njavar anahan ataya a jan, a wa: «Miter, ca pu kon a anaya awan, aday pə idəzl anahan aya ite tə rəḅa ike!»

² Yesu a mbədahan apan: «Kə canan anà way a mi dəzl a anan ba? Do manidə ahay ti mbazl anan. Kon hinen saa dinger zek pə hinen nà, ibay fok.»

Way saa lahan anà andav sə daliyugo ataya awan

Mata 24.3-14; Lukas 21.7-19

³ Pə dəḅa wa, winen mə njahay a à ɓəzlom sə Ulivet, a mbəda 'am pu doh sə mazlaḅ a Mbərom. Piyer, Yakuba, tatə Yuhana tə Andəre nà, tinen taayak a tinen a tatə Yesu. Tə cəce panan, ta wa: ⁴ «Jan umo bidaw? Doh sə mazlaḅ a Mbərom i saa mbazl nə siwaw? Minje sa ma i ga aday mi saa san i təra kutok anaw?»

⁵ Yesu a dazlan sə dakan atan anan kutok, a wa: «Liven anan i zek a kwanay ahay lele, dowan â sa njak kwanay bay. ⁶ Anga do ahay bayak a ti gəḅa sləmay uno, ti nay, kuwaya i ja winen nə Almasihu. Ti njak anan do ahay bayak awan. ⁷ Ka sak a slənen ləbara sə vərəm, kwa dəren, kwa bəse, kâ sa jəjiren

bay. Anga təktek way ataya ti təra aday. Əna wita kə dəzlek pə andav ana daliyugo fan bay re. ⁸ Kon a anan, i slabak pu kon hinen, bahay a anan i vad zek tə bahay hinen. Daliyugo i 6al à man ahay cara cara, may i ga matanan re. Dəce ataya fok ti təra nə kawa wan sə dəlay anan uwar ti zek cew ata awan.

⁹ «Gen anan nga ĩ zek à kwanay, anga ti ban kwanay aday ti zla kwanay pa 'am sə sariya ahay. Ti ndəzlay kwanay ù doh sə wazay ahay wa. Anga kwanay njavar uno ahay, ki tiven atan pa 'am ana bahay ahay pi zek tə guverner ahay, aday kĭ gen side pa 'am a tinen ahay. ¹⁰ Anga bəlaray ləbara mugom a â wazay zek pu kon ahay fok. ¹¹ Kwa siwa siwa tə bənak kwanay sa ga sariya pa 'am a tinen nə, kâ sa jilen sa jəka mi i ja nə maw ata bay. Jen nə 'am a sa nak ikwen ahay à nga inde à alay ata awan. Anga 'am a kwanay a saa ja ata nə, i nay à nga a kwanay wa bay. Saa jak ikwen nə Apasay Cəncan awan. ¹² Mərak ahay ti varan anan mərak a tinen ahay anə do ahay aday tâ vad atan. Bəbay sa wan ahay ti gan anə gwaslay a tinen ahay nə, matanan. Gwaslay ahay dukwen, ti slabak pə bəbay a tinen ahay aday do ahay tâ vad atan. ¹³ Do ahay fok ti nak ikwen ide anga kwanay njavar uno ahay. Əna dowan a kə səmak anan hus à andav a inde cəna, winen i tam.»

*Do manide ahay ti naa mbazl anan Urəsalima
Mata 24.15-28; Lukas 21.20-24*

¹⁴ Yesu a ja asa, a wa: «Ki i cinen anan anə səkar sə lize way à man aday təde i tavay uda bay ata awan. (Dowan a kə jingek anan 'am a anan nə, â sənən anan anə nga anahan nə lele.) A alay ata

asanaw nà, dō sə Yahudiya ahay tâ haw sa ma nga à bəzlom ahay inde. ¹⁵ Dō aday winen pa nga su doh dukwen â dazay, â haw, əna â sa ray ahay way anahan ahay ù doh wa bay. ¹⁶ Dowan a winen à guvo dukwen, â saa nay ahay agay sa naa gəbak ayak zana anahan bay re. ¹⁷ Wuna, pa pac ataya nà, dəcə inde anga uwar ti zek cew aya awan, aday anga uwar ta wan a à bak ataya re. ¹⁸ Gen anan amboh à Mbərom aday way ataya tâ sa təra à alay sa mad bay. ¹⁹ Anga pə luvon ataya nà, dəcə i zalay, bina kwa ana Mbərom sə ndakay daliyugo hus ahay biten dukwen, dəcə kawa winen ata kə tərak kula bay, aday inde i təra kula sabay re. ²⁰ Əna, Bahay Mbərom kə kəcak anan luvon ataya bay nà, abay dōwan saa tam nà, ibay. Əna, kə kəcak anan luvon awan anga dō anahan a sə walay ataya awan.

²¹ «Asa, dōwan a kə jak ikwen: “Almasihu winen həna” kabay: “Winen tiya” nà, kə sa dəfen apan nga bay. ²² Anga almasihu ahay mungwalay aya bayak a ti nay ahay pi zek tu dō sə jəka tinen dō maja'am a Mbərom ahay. Ti ga minje sə way ahay, tə masuwayan aya cara cara sa njak anan kwa dō mə walay aya awan, abay a ga zek nà, na. ²³ Kwanay nà, uffə ahak ikwen. Gen anan nga anà zek lele. Na jak ikwen anan kurre nà, anga nan.»

Luvon ana Wan su Dō saa may ahay

Mata 24.29-35; Lukas 21.25-33

²⁴ «À alay a pə dəba ana dəcə ataya wa nà, pac i dav sabay, kiya dukwen matanan. ²⁵ Mawuzlawazl ahay ti gucey ahay à məndak, aday dukwen məgala sə way ahay à mburom

ataya, ti 6al. ²⁶ Ata aday ti canan anà Wan su Do winen apan i may ahay pa nga sə matapasl ahay pa nga mburom tə mægala bayak awan, aday tə mazla6 a re. ²⁷ Aday Wan su Do i slənay ahay maslay anahan ahay, ti halan nga anà dō anahan a sə walay ataya kwa ta sə wura fok hus pə magaga sə daliyugo.»

Minje sə buway

²⁸ «Sənen pə way ana buway sə ɗakak ikwen anan ata aday. Kə cinen anan anà alay anahan aya ta gak kul6osloslo nà, daslam aya ɗukwen ta ɗak, ata kə sənen zle coy viya winen apan i slay bəse. ²⁹ Matanan re, kə cinen anan anà way uno sə ɗakak ikwen anan ataya cəna, sənen a nà, nen Wan su Do, nen apan ni may ahay bəse, nen pə alay sə məsudoh. ³⁰ Nen apan ni jak ikwen tə ɗiɗem a həna: Əlek dō sə biten ahay ti i mac nà, way ataya fok ti təra. ³¹ Daliyugo i ndav, kərngay i slukwac pə bagəbaga mburom, əna 'am uno nà, i ndav itəbay.»

Dowan saa san luvon sa ndav anan daliyugo nà, ibay

Mata 24.36-44

³² «Əna, dowan saa san luvon sə way ataya nà, ibay. Maslay a Mbərom ahay ta san bay, nen wan anahan a ɗukwen na san bay. Sa san luvon a cəna, si zek a bəbay uno Mbərom awan. ³³ Gen anan məkəlingesl i zek a kwanay ahay. Bənen nga a kwanay, anga kə sənen luvon a bay. ³⁴ Way matanan i təra nà, kawa dō saa zla à man dəren awan. A mbəsakan anan doh anahan anà dō si mer su way anahan ahay nə kərtek tə kərtek, kuwaya ti mer su way awan. Do sa ba doh

dukwen, a jan nà: “Ba pu doh!” ³⁵ Anga nan kutok nà, tæren do mə lavay zek aya awan! Bahay su doh ata i may nə siwaw nà, kə sənən bay. A ga nə suko, man luvon, alay a njəkar sa zlah, kwa duwdew dukwen, alay ataya fok cəna i nay. ³⁶ Kà sak a nay, kwanay ma njak ahan aya nə lelibay. ³⁷ Kawa anuno sa jak ikwen həna ata nà, ni jan anan anà do ahay fok: Tæren do mə lavay zek aya awan!»

14

Wurwer sa ban anan Yesu

Mata 26.1-5; Lukas 22.1-2; Yuhana 11.45-53

¹ A mbəsak luvon ahay cew nà, azar uko sə Pasəka, aday sa pa tapa sə pen mə zlambar a bay ata i sla kutok. Bahay sə gədan dundo anà way ahay anga Mbərom, pi zek tə miter sə Tawrita aya awan, a nan atan sa ban anan Yesu tə wurwer, aday sa vad anan. ² Anga nan ta ja 'am à wulen a tinen ahay inde, ta wa: «Dà sa ban anan à azar uko inde bay, bina do ahay ti sa vəze puko.»

Uwar a inde a mbədan amar pa nga anà Yesu

Mata 26.6-13; Lukas 12.1-8

³ Yawa, Yesu winen à Baytiniya, àga dowan a inde, tə ngaman Simon do mə dugwad awan. Yesu winen apan i pa daf nà, uwar a inde a nay ahay, tə amar sə wurde anahan tə dunguzlok awan à alay inde. Ta da amar ata aday nà, tə *nardi*. Masa anahan a dukwen mənjoek bay. A kad panan 'am awan aday à təba, a mbədan anan pa nga anà Yesu.

⁴ Matanan kutok, way ana uwar ata sa ga ata nà, a cəban anà do azar aya bayak awan. Ta ja à wulen a tinen ahay inde, ta wa: «A nes anan amar a anan

kəriya həna nə, angamaw? ⁵ Ta wa, abay t̄ sukom anan way t̄ amar a anan nə, i zalay dala sə *dinar** səkat maakan, aday ti var anan dala awan an̄ do mətawak aya nə, ta gak way lele bidaw?» Ta ga mível p̄ uwar ata awan.

⁶ Kutok, Yesu a jan atan, a wa: «Mbəsiken anan, abay k̄ bənen anan mbiyed̄ nə, angama k̄rtek anaw? Way anahan su go ata nə lele. ⁷ Do mətawak aya nə, ti ga inde t̄ kwanay hwiya. K̄ nak ikwen nə, ki gen atan sumor awan kwa siwa mba asanaw? Əna nen ni ga inde t̄ kwanay hwiya itəbay. ⁸ Way abay i mba apan sa ga ata nə, k̄ gak anan həna kurre anga nen: A lah anan upo amar uno sa zla anan à məke. ⁹ Nen apan ni jak ikwen t̄ d̄id̄em a həna: A man aday do ahay ti wazay anan ləbara uno mugom a kwa aha p̄ daliyugo fok nə, ti t̄ker anan ləbara sə way ana uwar a anan sa ga həna ata awan.»

Yudas a sukom a way t̄ Yesu

Mata 26.14-16; Lukas 22.3-6

¹⁰ Natiya kutok asa, Yudas Iskariyot a zla àga bahay sə ḡədan dundo an̄ way ahay anga Mbərom, anga aday â gan atan d̄af p̄ Yesu. Winen a aday nə, do k̄rtek à wulen su do maslan a Yesu ahay kuro nga cew ataya awan. ¹¹ T̄ sl̄ne 'am anahan a cəna, t̄ taslay mível bayak a t̄ Yudas, t̄ zlapay sə haman dala. A bənay p̄ winen ata wa kutok cəna, Yudas a p̄lan atan c̄ved̄ sə varan atan anan Yesu.

Alavay zek sa da d̄af sə Pasəka

Mata 26.17-25; Lukas 22.7-23; Yuhana 13.21-30

---

* **14:5** Dinar k̄rtek nə, àga tinen dala si mer su way sə hway k̄rtek.

¹² Natiya asa, à luvon mama'am sə azar uko sa pa tapa sə pen mə zlambar a bay ata, aday à pac sə waslay wan sə təman sə Pasəka ata inde, njavar a Yesu ataya ta jan: «A nak mâ sa lavay anan zek tə way sa pa sə Pasəka ata nà, ahaw?»

¹³ A wulen sə njavar anahan ataya wa nà, Yesu a slan dō ahay cew. A jan atan: «Zlen à wulen su doh sə Urəsalima. Ki zlingen tə dōwan a inde kəlawā pa nga, aday winen apan i may ahay à a'am wa. Pərihen anan azar. ¹⁴ U doh anahan a saa dəzle uda ata nà, jen anan anà bahay su doh ata nà: “Miter a manay a ja nà: Doh a aday mi i pa uda daf sə azar uko sə Pasəka tə njavar uno ahay ata nà, wuraw?”

¹⁵ Ata i dəkak ikwen pə sewene a inde məduwen awan, mə lavay zek a coy. Kâ ndiken uko anan uda way ahay fok à man ata awan.»

¹⁶ Njavar anahan ataya ta zla. Tə dəzle cəna, ta tan ayak à nga anà way ahay nà, kawa ana Yesu sa jan atan. Tə lavay anan uda zek tə way sa pa sə azar uko sə Pasəka kutok.

Yudas i i ga daf pə Yesu

¹⁷ Suko a a ga nà, atə Yesu ta nay ahay tu dō maslan anahan ahay kuro nga cew. ¹⁸ Tinen mə njahay a, ti pa way kutok, Yesu a ja, a wa: «Nen apan ni jak ikwen tə didem a həna: Dōwan a kərtek à wulen a kwanay inde, mənuko apan dī tar alay à tuwez jiga awan həna, i i ga upo daf.»

¹⁹ 'Am ata a wusen atan nga fok. Tə dazlan sə cəce panan fok a tinen a kərtek kərtek: «Nen bay ba?»

²⁰ Yesu a jan atan asa, a wa: «Dōwan ata nà, à wulen a kwanay a kuro nga cew a anaya awan. Manay apan mi tar alay à tuwez miya awan. ²¹ Tə

dīdem a nà, nen Wan su Do nà, ni mac, kawa ana Deftere a Mbərom sa ja upo ata awan. Əna dəce i naa tan à nga anà do saa ga upo daf ata awan. Suwan pə winen maka t̄ə wahay anan bay jiga awan.»

Way sa pa cəncan awan

Mata 26.26-30; Lukas 22.15-20; 1 Korintu ahay 11.23-25

²² Coy, tinen apan ti pa way ata kutok, Yesu a gəba tapa sə pen, a ngəran ayak anà Mbərom, a gəzla anan ĩ zek wa, a varan atan, a wa: «Təmihen. Həna anan nà, zek uno.» ²³ Pə dəba anahan a wa nà, a gəba gəsa'am, a ngəran ayak anà Mbərom, aday a varan atan anan gəsa'am ata awan, aday t̄a sa wa way jubjəb fok a tinen awan. ²⁴ A jan atan, a wa: «Həna anan nà, mez uno mə pəkay awan anga do ahay bayak awan. Tə mez uno a anan, Mbərom a ban 'am tə do ahay. ²⁵ Nen apan ni jak ikwen tə dīdem a həna: I ban pə luvon sə biten a anan wa nà, ni naa sa way kawa həna a anan sabay, si azanaka pə luvon aday dī saa sa maza à bahay a Mbərom inde.»

²⁶ Pə dəba anahan a wa nà, ta ga ara sə həran nga anà Mbərom, ta zla way a tinen à bəzlom sə Ulivet.

Atə Yesu tə Piyer

Mata 26.31-35; Lukas 22.31-34; Yuhana 13.36-38

²⁷ Yesu a jan anà njavar anahan ahay, a wa: «Kwanay a fok, ki i hiwen, ki i mbəsiken nen. Anga Deftere ana Mbərom a ja nà: “Ni vad anan do sə jugwar təman awan, aday dukwen təman ahay ti ta 'am.†”» ²⁸ Aday Yesu a zəga anan asa, a wa: «Na

† 14:27 Ca pə Jekariya 13.7.

sak a slabakay ahay à mæke wa nà, ni lahak ikwen à Galile.»

²⁹ Piyer a mbəďahan apan, a wa: «Kwa â ga nə đo ahay fok ti mbəsak iken dəp nà, nen ni mbəsak iken itəbay.»

³⁰ Yesu a jan: «Nen apan ni jak tə đidəm a həna: A luvon a sə biten a anan inde, zukwa njəkar i saa zlah saray cew nà, ka jak saray maakan, ka san nen bay.»

³¹ Piyer a ma pa 'am anahan ata maza awan, a wa: «A ga nə ni mac anga iken dəp nà, ni ja kula na san iken bay itəbay!» Fok a tinen a ta ja 'am kərtek awan.

Yesu a ga amboh à Gecemene

Mata 26.36-46; Lukas 22.39-46

³² Natiya, atə Yesu tə njavar anahan ahay ta zla à man sə ngaman Gecemene. Tə dazle à man ata kutok nà, a jan anà njavar anahan ahay: «Njihen à man a anan à alay a nen ni gay ahay amboh.»

³³ Winen apan i zla nà, a ngaman anà Piyer, anà Yakuba, aday anà Yuhana, ta zla jiga awan. Zlawan a dazlan sa ban anan, a jəjar pi zek. ³⁴ A jan atan asa: «Mivel uno i ndərođ hus pa sa mac anan. Njihen à man a anan, ben lele.»

³⁵ A zla à man a tinen ata wa mənjœk cəna, a slahay à məndak duboz. A ga amboh aday đəce ata â zla panan wa ite, abay â ga zek nà, na. ³⁶ A wa: «*Abba*†, bəbay uno, pə iken nà, way ahay fok ta ga zek. Gəba puno đəce saa nay upo a anan ata ite. Aya əna, way kawa su no nà, â təra bay, si kawa sa nak iken.»

---

† **14:36** *Abba*: Kawa sa ja nà, «bəbay» ta 'am sə Aramayak.

³⁷ A ma à man ana njavar anahan a maakan ataya nà, a tan atan ahay à nga nè ma njak ahan aya awan. Anga nan a jan anà Piyer: «Simon, iken ma njak ahan a daw? Ka mbak apan sa ba kwa ler kàrtek bay asəka? ³⁸ Ben lele, gen amboh anga aday kà tiven anan anà way saa njak kwanay ahay. Apasay su dō zənnen a nà, a gan may sə dəfan apan anà Mbərom, əna zlay si zek anahan a bəle awan.»

³⁹ Yesu a ma maza asa, a ga amboh kawa anahan sə manakwakwa awan. ⁴⁰ A may ahay pə cakay ana njavar anahan ataya asa, a tan atan à nga nà, tə njəkak ahan asa, ta mba apan sə təba ide kwa mənəcək bay jiga awan. Aday ta san sa jan həna nè maw bay.

⁴¹ A zla, a ga amboh asa, a may ahay tə bahay maakan awan. A jan atan: «Kwanay apan ki men anan uda daw, dō sa njak ahan ahay? Coy, alay a kà slak həna kutok, aday ti varan nen Wan su Dō à alay inde anà dō sə atahasl ahay. ⁴² Slabiken, zluko. Do sa ga upo daf winen tiya, kà nak ahay.»

Do ahay ta ban anan Yesu

Mata 26.47-56; Lukas 22.47-53; Yuhana 18.3-12

⁴³ Yesu kə ndəvak anan 'am ata fan bay cəna, Yudas, dō kàrtek à wulen sə njavar anahan aya inde kuro nga cew ata a dəzley ahay. A njahan pa 'am wa anà dō ahay bayak a tə way sə alay a hunjəslesle: maslalam a pi zek tə sukol aya re. Sə slənay atan ahay nè bahay sə gədan dongo anà way ahay, pi zek tə miter sə Tawrita ahay, aday tə məcəd sə Yahuda ahay. ⁴⁴ Yudas, dowan a sa ga daf pə Yesu ata, ba kə varak atan minje sə way, a wa: «Dowan a ni ban anan həmbok ata nà, winen awan.

Bənen anan, aday kɪ gen anan nga lele, zlen anan kutok.»

⁴⁵ A dəzlek ayak cəna, a zla pə cakay ana Yesu bəse. A jan 'am: «Miter!» A dazlan a varan alay, a ban anan pi zek həmbok. ⁴⁶ Cəna ves, dō ahay ta ban anan. ⁴⁷ Do kərtek à wulen su dō a Yesu mə tavay a à man ataya, a ndahay maslalam anahan, a car anan ɓile ana bahay nga su dō sə gədan dungo anà way anga Mbərom, aday maslalam anahan ata a gad panan sləmay kərtek a poc. ⁴⁸ Yesu a jan anà dō ahay, a wa: «Ki nen upo tə maslalam aya aday tə sukol aya sa ban nen kawa nen dō sə ngəzar dō à cəved inde daw? ⁴⁹ Pac pac nen inde tə kwanay ù doh sə mazlaɓ a Mbərom, nen apan ni tətakan anan way anà dō ahay, əna kə bənen nen bay. Əna way a anan a təra həna nà, aday 'am ana dō maja'am a Mbərom ahay sa ja upo à Deftere a Mbərom inde ata à təra.»

⁵⁰ Njavar anahan ahay tə mbəsak anan, ta haw way a tinen fok. ⁵¹ Wan a inde nà, winen apan i pərahan azar anà Yesu. Zana pi zek dukwen gwedere kərtektəkke. Tə pəlay abay sa ban anan, ⁵² aya əna alay a tinen a dəzle nà, pə zana ata awan. Winen ite a pəsakay anan ahay gwedere ata à zar wa, gədek sa haw zek kəray a gweder gweder.

Yesu winen pa 'am su dō sə lavay nga sə Yahuda ahay

Mata 26.57-68; Lukas 22.54-55, 63-71; Yuhana 18.13-14, 19-24

⁵³ Do sa ban anan Yesu ataya ta zla anan àga bahay nga su dō sə gədan dungo anà way ahay. Bahay sə gədan dungo anà way ahay, tə məced sə

Urəsalima ahay pi zek tə miter sə Tawrita aya tə halay nga fok a tinen awan.

⁵⁴ Piyer winen apan i pərahan ayak azar à dəba wa à dəba wa. A dəzlek ayak à gala ana bahay nga su do sə gədan dundo anà way nà, a njahay à wulen su do si mer su way ahay su doh ata awan. Tə njahay pə uko anga alay sa mađ.

⁵⁵ Aday nà, bahay sə gədan dundo anà way ahay, pi zek tu do sə lavan nga anà Yahuda ahay, fok a tinen a ta ban bitem sə mungwalay ahay aday ti vad anan Yesu à məke. Əna ta njad cəved a bay, ⁵⁶ kwa abay do sə mungwalay ahay bayak a tə ndəbak apan 'am ahay cara cara dəp nà, na. Aday 'am a tinen awan kà zlak atan pi zek bay re.

⁵⁷ Do hinen ahay tə slabak tə mungwalay a tinen ite, ta wa: ⁵⁸ «Manay nà, mə slənek a wa: “Doh sə mazlađ a Mbərom a ma han a tə alay su do a anan nà, ni mbazl anan, aday nen ni han anan à luvon maakan inde tə alay su do zənzen a sabay.”» ⁵⁹ Tə winen ata təke đukwen side ata kà zlak atan pi zek bay.

⁶⁰ Bahay nga su do sə gədan dundo anà way ahay a slabak à wulen sə do ahay inde, a cəce pi zek à Yesu a wa, a wa: «Kə mbəda apan itəbay kələdaw? Do a anaya fok ta ja apak nə maw?»

⁶¹ Yesu a njahay way anahan faafa. Kə təbak anan 'am anahan a bay jiga awan.

Bahay nga sə dowan ata a mənahan anan asa: «Iken nà, Almasihu, wan a Mbərom mbala do ahay sə həran nga ata daw?»

⁶² Yesu a mbədahan apan kutok: «Ayaw! Nen nà, winen awan. Kwanay đukwen ki cinen anan anà

Wan su Do, winen mə njahay a à alay puway ana Mbərom Ba Məgala. Ki cinen anan pə matapasl sa nga mburom, winen apan i may ahay re.»

⁶³ Bahay nga su do sə gəđan dundo anà way ata a sləne 'am ataya nà, a ngəraw anan zana anahan pi zek wa, a wa: «Həna nà, dī gan may anà side hinen re đaw? ⁶⁴ Kə jənak anan pa 'am a Mbərom. Kə slənen 'am anahan a coy. Ki jen həna nə kəkəməw?» Fok a tinen ta gan nə sariya sə mac.

⁶⁵ Do azar aya ta ma nga sə təfe apan mənə. Tə kərtan way pə idə, tə dəcan, aday ta jan: «Jan umo kutok: Sə dəcak nə wayaw?» Do si mer su way ahay ta zla anan, tə dəcan ite.

Piyer a wa a san Yesu bay

Mata 26.69-75; Lukas 22.56-62; Yuhana 18.15-18, 25-27

⁶⁶ Piyer nà, winen à gala hwiya, mə njahay a pə uko. Dəna sa ga mer su way əga bahay nga su do sə gəđan dundo anà way, a nay ahay. ⁶⁷ A canan anà Piyer nà, a zəzor anan cəna, a jan: «Iken dukwen do ana Yesu sə Nazaratu ata ba?»

⁶⁸ Piyer a məman anan, a wa: «Nen na san 'am anak ata sa jay həna ata bay.» A slabak, a hədəkey ahay à məgəđəngəden uho. [Njəkar a zlah kərtək.]

⁶⁹ Dəna ata a canan asa cəna, a jan anà do a mə njahay ataya awan, a wa: «Həna anan dukwen do a tinen aya kərtək awan.» ⁷⁰ Piyer a məman anan asa.

A njahay mənəcək asa cəna, do sa man ataya ta jan à Piyer: «Ki mba apan sə məman zek bay! Tə đīđem awan, iken do a tinen, anga iken Galile ahay re.»

⁷¹ Piyer a dazlan sə mbaɗay coy: «Kak na san ɗowan ata zle nà, Mbərom a tə alay anahan awan à tahasl nen! Nen na san ɗowan ata bay!»

⁷² Kwayan'a, njəkar a zlah mə slala cew awan. Piyer a sləne cəna, 'am a Yesu a sa jan kurre ata à man à nga inde, a wa: «Njəkar i saa zlah saray cew nà, ka jak saray maakan ka san nen bay.» Səkwelkwele mə tavay awan, a dazlan ayam.

15

Ta zla anan Yesu àga Pilatu

Mata 27.1-2, 11-14; Lukas 23.1-5; Yuhana 18.28-38

¹ Iɗe a cəɗe siwa a cəna, bahay sə gəɗan dungo anà way ahay ta ma anan 'am ì zek tə məceɗ sə Yahuda ahay pi zek tə miter sə Tawrita ahay, tə halay nga tu ɗo sə mbəɗa alay pa 'am azar aya fok. Coy tə jaway anan Yesu, ta zla anan àga Pilatu, guverner sə Yahudiya, winen Ruma ahay.

² Pilatu a kutok a cəce 'am pə Yesu wa: «Iken nà, bahay sə Yahuda ahay ɗaw?»

Yesu a mbəɗahan apan, a wa: «Ka jak anan asanaw!»

³ Bahay sə gəɗan dungo anà way ahay ta ndaɓ 'am pə Yesu nà, anga way ahay cara cara bayak awan.

⁴ Pilatu a cəce panan asa: «Kə mbəɗa apan itəbay ɗaw? Ca pə way aya tinen sa zlah anan apak ata awan!»

⁵ Yesu ite a ngam sə mbəɗa apan bay fok. Ambəɗa apan bay a Yesu ata a gan masuwayan anà bahay Pilatu.

Ta ga sariya sa vad a Yesu

Mata 27.15-26; Lukas 23.13-25; Yuhana 18.39 - 19.16

⁶ Pə azar uko sə Pasəka fok cəna, bahay a taa mbəsakan atan ahay dō kərtek à dangay wa, kawa ana tinen sə cəce fok. ⁷ A alay ata ite, dōwan a inde tə ngaman Barabas nà, tinen tə dōwan aya inde tə vəze pə Ruma ahay à wulen su doh, tə vədak uda awan nga su dō re. Anga nan, winen à dangay.

⁸ Natiya kutok, dō ahay fok ta zlak ayak, tə cəce kawa ana tinen sa taa ga sə kukwa awan. ⁹ Pilatu a cəce patan wa, a wa: «A nak ikwen nê mbəsakak ikwen anan ahay bahay sə Yahuda ahay daw?»

¹⁰ Anga a san zle lele, bahay sə gədan dundo anà way ahay ta ban anan Yesu nà, anga sərak cərkəke.

¹¹ Əna bahay sə gədan dundo anà way ahay tə pəkan 'am anà man su dō ata fok aday tē cəce pə bahay wa nà, Barabas.

¹² Pilatu a cəce pə dō ahay wa asa: «Aday nà ga anan tə dōwan a kwanay sə ngaman bahay sə Yahuda ahay ata nà, kəkəməw?»

¹³ Ta zlah azlazlah, ta wa: «Darak anan ayak pə dədom!»

¹⁴ Pilatu a cəce: «A ga mer sa ma lelibay a anaw?»

Tə zəga anan sa zlah, ta wa: «Darak anan ayak pə dədom!»

¹⁵ Pilatu a nan sa ga nà, way sa zlan à nga anà dō ahay. Anga nan, a mbəsakan atan anan Barabas. A jan anà suje ahay tē ndəbay anan Yesu. Aday a varan atan anan, tē daray anan pə dədom.

Suje ahay ta ran mindel anə Yesu

Mata 27.27-31; Yuhana 19.2-3

16 Suje ahay ta zla anan Yesu à man sə njahay a tinen à gala su doh àga Pilatu. Tə halan nga anà suje ahay fok. 17 Tə dəfan zana dəzdəz a pi zek, kawa sə bahay, tə hanan jugo sə adak, tə dəfan à nga inde. 18 Tə dazlan sa jan 'am kawa ana bahay kutok, ta wa: «Bahay sə Yahuda ahay â ga inde sə coy!» 19 Tə dəcan pa nga tə sukol, tə təfe apan mənə, tə dukwen gərmec ù vo, tinen mə rihe nga aya awan.

20 Ta ndav anan sə mbasay apan nà, tə culok panan zana ata, ta man anan zana anahan pi zek kutok. Ta zla anan saa darak anan ayak pə dədom mə zləngəd awan.

*Tə daray anan Yesu pə dədom mə zləngəd awan
Mata 27.32-44; Lukas 23.26-43; Yuhana 19.17-27*

21 Tinen apan ti zla anan Yesu ata kutok, tə zlan-gay tə dōwan a inde tə ngaman Simon, dō sə Siren ahay, winen dūkwən bəbay ata ana Aleksandire tə Rufus. Winen a aday nà, winen apan i may ahay à kiβe wa. Suje ahay ta gan bəlaray sə tavak dədom ata pə Yesu wa.

22 Ta zla anan tə Yesu pa man sə ngaman Golgota ata, kawa sa ja nà, Kəlakasl-sa-Nga. 23 A man ata nà, dōwan aya inde abay a nan atan sə varan way mə kwasay a mə japay a tə ndəliwen awan, aday â man zek à dəcə anahan inde. Əne Yesu a ngam bay.

24 Tə dazlan tə daray anan pə dədom. Tə gəzla anan zana a Yesu, ta ga caca pə zana anahan ata à wulen a tinen ahay inde, aday sa san anan pi zek wa saa njəd zana ataya nə wayaw.

²⁵ Tə daray anan Yesu nà, i ga njamde dəsudó*.

²⁶ Tə vinde way a tinen a sa ban anan apan ata awan: «Bahay sə Yahuda ahay.» Tə tapan anan pə dədom ata awan.

²⁷ Tə darak ayak dō sə akar aya inde cew re, dō kərtek a tə alay puway, dō hinen tə alay gula, Yesu à mamasl a tinen. [²⁸ Kawa ana Deftere sa ja ata nà, a təra matanan acəkan. A wa: «Tə baslay anan à wulen su dō mi nes aya inde.†»]

²⁹ Dō sa zla ta man ataya fok ta 6al nga kwata kwata, tə gənanhan, ta wa: «Na wa, iken ka wa ki mbazl anan doh sə mazla6 a Mbərom aday ki han anan maza awan à luvon maakan inde ba? ³⁰ Əna dazay ahay pə dədom a wa kutok, aday tam anan nga anak bidaw!»

³¹ Matanan, bahay sə gədan dongo anà way ahay, miter sə Tawrita ahay pə kərtek a, ta ran mindel à wulen a tinen, ta wa: «Kə təmak anan dō azar aya awan, əna a mba apan sa tam anan nga anahan a bay. ³² Kak də canak anan anà Almasihu bahay sə Yahuda ahay kə dazak ahay pə dədom wa həna ata nà, dī daf apan nga acəkan!»

Dō aya tinen mə daray aya tatə Yesu ataya dufukwen ta ma nga sə gənanhan ite re.

Amac a Yesu

Mata 27.45-56; Lukas 23.44-49; Yuhana 19.28-

³⁰

³³ A ban pə man ipec wa nà, luvon a ga pə daliyugo fok takədimbom, hus à njamde maakan‡.

³⁴ Tə njamde maakan kutok cəna, Yesu a zlah

* **15:25** Njamde dəsudó: pac a may ahay apa sa sla wa da.

† **15:28** Ca pə Esaaya 53.12. ‡ **15:33** Njamde maakan: pac à man sa zla apa sa sla inde da.

tə məgalak a, a wa: «*Elowa, Elowa, lama sabaktani?*§» Kawa sa ja nà: «Mbərom uno, Mbərom uno, kə mbəsak nen, angamaw?*

³⁵ Do a mə tavay aya à man ata azar a tə sləne bine maw cəna, ta wa: «Winen apan i ngaman anà Eliya həna!»

³⁶ Dowan a tinen a kərtek a a haw, a gəba awan a inde kawa baf, a tar anan à way mə kwasay a inde, aday sərekeke re. Tə taran anan ayak tə gusuko zəbor awan aday Yesu à susœb. Ta wa: «Kak Eliya i nay sa naa dazay anan ahay pa man a anan wa nà, dī ca apan aday. Buko!»

³⁷ Əna Yesu a zlah tə məgalak awan, a mac way anahan.

³⁸ Cəna, zana sə gəzla anan man sə njahay a Mbərom pi zek wa tə do ahay, ù doh sə mazlaḅ a Mbərom ata, a ngəraw ĩ zek wa əndem, a bənay ahay kwa à mburom wa hus à məndak.

³⁹ Bahay sə suje a mə tavay a pa 'am ana atə Yesu a mə daray ataya kə canak anan a mac nə kəkəməw. Anga nan a wa: «Tə dīdek awan, winen Wan a Mbərom.»

⁴⁰ Uwar ahay inde à man ata awan, tə tavay zad, tinen apan ti cak ayak apan. A wulen sə uwar ataya nà, dī tan à nga anà Mariyama dəna sə Magədala ahay, tatə Salome, aday Mariyama may ana Yakuba zek cəḁew awan tatə Yoses. ⁴¹ A alay a Yesu winen à Galile nà, uwar ataya ta taa pərahan azar, aday ta taa gan mer su way re. Uwar azar aya ḁukwen inde bayak a tə pərahak anan ahay azar à Urəsalima, tinen inde à man ata re.

---

§ 15:34 'Am ataya nà, tinen ta 'am sə Aramayak. * 15:34 Ca pə Jabuura 22.2.

Tə gəba anan Yesu à məke

Mata 27.57-61; Lukas 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁴² Pac ata nà, luvon sə lavay zek anga luvon sa man uda awan. Kawa sa ja nà, luvon sə lahan anà luvon sa man uda awan. Suko awan a ga nà, ⁴³ Yusufu, do sə Arimatiya ahay, a nay. Winen do tə mazlaḅ awan à wulen su do sə lavay nga ahay. Winen apan i ba bahay a Mbərom re. A sa mbac sa zla à man ana Pilatu, a cəcihey ahay cəved sa la anan Yesu. ⁴⁴ Pilatu a sləne sa jəka Yesu kə məcak coy nà, a gan masuwayan, anga pə winen nà, Yesu kə məcak bəse kak matanan nà, na. Pilatu a ngaman ayak anà bahay sə suje ata awan, a cəce panan: «A mac nà, kə njahak bayak a daw?» ⁴⁵ Bahay sə suje ata a ndav anan sə təkəren ləbara cəna, a jan anà Yusufu nà: «Ka a gəba məsinde anak, la!» ⁴⁶ Yusufu a sukum apan rəkot, a dazay anan ahay məsinde a Yesu pə dədom mə zləngad ata wa. A nga anan apan rəkot ata awan, a dəfak anan ayak à jəvay a ma la à jama inde ata awan.† A bətukwal apan bələlən məduwen a, a tacay anan 'am sə jəvay. ⁴⁷ Atə Mariyama, dəna sə Magədala ahay, tə Mariyama, may ana Yoses, ta ca pa man a ta la anan uda Yesu ata awan.

16

Yesu a slabakay ahay à məke wa

Mata 28.1-8; Lukas 24.1-12; Yuhana 20.1-10

¹ Pə dəba ana luvon sa man uda awan wa nà, Mariyama sə Magədala, tə Salome, tatə Mariyama

---

† **15:46** Jəvay a tinen ma la a ù kon inde kawa doh. Anga nan ta mba apan sa zla uda awan.

may ana Yakuba, tə sukom amar lele aya sə rəbas dun'a ata awan, saa gak ayak pə məsinde a Yesu à jəvay inde.

² Ta pac sə zaka awan duwdew, pac winen apan i gay ahay tərdussa, uwar ataya ta zla pa 'am jəvay. Pac kà gak cəf lele way anahan, ta sa dəzle nà, na. ³ Tinen apan ti ja à wulen a tinen inde ta wa: «Wayə saa bətukolok uko anan bələlən a pa 'am jəvay wa anaw?» ⁴ Tə cakaf nga nà, tə canan ayak anà bələlən a məduwen ata mə bətukwal a pa 'am jəvay wa, mə jəkay a coy.

⁵ Ta zla à jəvay inde, ta ca idé nà, tə canan à dowan inde njavar awan mə njahay tə alay puway, winen tə zana pi zek sədek awan aday kwedekkwedek. A gan atan masuwayan, ta ma nga pə ajəjar yiḃyaḃ.

⁶ Əna dowan ata a jan anà uwar ataya, a wa: «Kê jəjiren bay! Kwanay apan ki pəlen nə Yesu sə Nazratu, dowan a tinen sə darak anan ayak pə dədom mə zləngad ata awan. Cen apan. Man sə nahay anahan awan nə həna. Winen inde à man a anan sabay. Kə slabakak! ⁷ Həna nà, zlen! Kà si jen anà njavar anahan ahay tatə Piyer nà: “I lahak ikwen à Galile. Ki cinen anan nà, à man ata awan, kawa anahan sa jak ikwen.”»

⁸ Kwayan'a, uwar ataya ta haw ahahaw pa 'am jəvay wa tə ajəjar awan, anga zlawan a gan atan. Tə təkərek anan 'am ata anà dowan kwa kərtek bay anga tinen apan ti jəjar.

Yesu a kan zek anà Mariyama sə Magədala, aday anà njavar anahan ahay cew

Mata 28.9-10; Yuhana 20.11-18

⁹ Yesu a slabakay ahay à mæke wa nà, pac sə zaka duwdew pærek. Mama'am awan a kan zek anà Mariyama, dæna sə Magədala ahay ata, Yesu sə rəzlay ahay wa apasay lelibay aya cuwbe à winen wa ata awan. ¹⁰ Mariyama ata awan a zla sə đakan anan ləbara awan anà đo sa taa japay tatə Yesu ataya, tinen apan ti yam anga mbac kə slahak patan wa. ¹¹ Tə sləne sa jəka winen inde tə sifa awan, aday Mariyama kə canak anan đukwen, tə təmahak sa đaf apan nga bay.

¹² Pə dəba wa đukwen nà, Yesu a kan zek anà njavar anahan ahay cew ti zek hinen. Tinen a aday nà, tinen apan ti nay à wulen su doh wa sa zla tə kibe. ¹³ Njavar ataya đukwen ta mak, tə təkerek anan ləbara awan anà njavar anahan azar ataya awan, əna tə təmahak atan anan bay re.

Yesu a kan zek anà njavar anahan ahay

Mata 28.16-20; Lukas 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Mer su way ahay 1.6-8

¹⁴ Pə dəba anahan a wa nà, Yesu a kan atan zek anà njavar anahan ahay kuro nga anahan a kərtek, tinen mə njahay a ti pa đaf. A gafan atan 'am anga tə đəfak apan nga bay, aday anga kurkwilen à sləmay a tinen ahay inde, bina tə təmahak 'am su đo sə canan kə slabakak ataya bay.

¹⁵ Yesu a jan atan, a wa: «Zlen kwa ta sə wura pə daliyugo fok. Diken anan ləbara mugom a anan kwa anà waya fok. ¹⁶ Kuwaya, đowan a kə đəfak apan nga pə ləbara ata awan aday kə təmahak sa ga baptisma nà, i tam. Aday đowan a kə đəfak apan nga bay ite nà, Mbərom i gan sariya. ¹⁷ Do ma đaf upo nga aya awan ti njad sa ga way masuwayan

aya awan. Ti razl setene ahay tə sləmay uno, ti njad sa ja 'am wiya aya awan. ¹⁸ Hinahibay ti ban dədew tə alay kabay ti varan atan leke dəp nà, i gan atan awan bay. Ti dəfan alay pa nga ana dō sə dəvac ahay nà, ti mbar à dəvac a tinen ahay wa.»

Yesu a ján à Mbərom

Lukas 24.50-53; Mer su way ahay 1.9-11

¹⁹ Pə dəba ana Bahay Yesu sa jan atan 'am ata wa nà, zek anahan a cakaf à məndak wa, a zla à mburom saa njahay à alay puway ana Mbərom. ²⁰ Njavar anahan ataya ite ta zla saa wazay anan ləbara mugom ata kwa ta sə wura fok. Bahay Yesu a varan atan məgala sa ga masuwayan, aday dō ahay tâ san 'am a tinen nà, dīdem aya awan.*

---

* **16:20** Andav cədew a inde re, kawa à Deftere sa 'am sə mbuzom.

Aḅan 'am wiya awan
New Testament in Mbuko (CM:mqb:Mbuko)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mbuko

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mbuko

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
85377c5a-ee2b-5540-a6b5-8f8a5a729092